ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

№ 70(5252) Субота, 23 чэрвеня 2001 года

Кошт у розніцу — 51 руб.

Трэці рэгіянальны фестываль самадзейнага мастацтва "Парубежжа" прайшоў у Крычаве. На яго прыехалі самадзейныя фальклорныя калектывы Беларусі і Расіі. Цёпла прымалі гледачы выступленне артыстаў крычаўскага ансамбля "Світанне" і расійскага ансамбля "Калінка" Раслаўскага Дома культуры Смаленскай вобласці.

НА ЗДЫМКАХ: удзельнікі расійскага ансамбля "Калінка" Насця Сенчанкова і Расціслаў Арлоў; спяваюць самадзейныя артысты Міласлаўіцкага сельскага Дома культуры Аляксандр Пукілаў і Міхаіл Дуктаў.

Фота Валерыя БЫСАВА.

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь

Педагог — галоўны носьбіт культуры

Святлана Дормаш, загадчык кабінета выхаваўчай работы Мінскага гарадскога інстытута павышэння кваліфікацыі:

— У нашым грамадстве адбываюцца карэнныя сацыяльна-эканамічныя пераўтварэнні. Шырокі паток інфармацыі, часам негатыўныя з'явы рэчаіснасці, супярэчлівасць асобных ідэй і тая палітычная, эканамічная барацьба, што разварочваецца літаральна на вачах сучасных школьнікаў, ускладняюць і прад'яўляюць больш высокія патрабаванні да навучання і выхавання падрастаючага пакалення. Асабліва абвастрылася апошнім часам праблема выхавання вучняў, рэзка панізіўся агульны ўзровень іх культуры.

Культура школьніка — адзін з галоўных паказчыкаў яго выхаванасці. Але каб павысіць яе да належнага ўзроўню, сам педагог-выхавальнік павінен быць носьбітам высокай культуры. У гэтым сэнсе пошук новых падыходаў у выхаваўчай рабоце з вучнямі — запатрабаванне часу.

Сёння, мяркую, педагогі павінны пераасэнсаваць усю сваю працу з дзецьмі, па-іншаму пабудаваць свае ўзаеміны з імі: вызваліцца ад штампаў, аўтарытарнага навязвання ўласнай думкі, паспешлівасці ў асуджэнні таго ці іншага ўчынку дзіцяці. Без шчырасці, павагі, добразычлівасці, адкрытасці ў адносінах настаўніка і вучня не наладзяцца сапраўдны дыялог, узаеміны, якія здольны дабратворна ўплываць на фарміраванне характару маладога чалавека.

Апошнім часам у навучальных установах актыўна набірае моц псіхалагізацыя выхаваўчай работы. З вучнямі праводзяцца спецыяльныя заняткі накшталт "Сам-насам з сабою", тэсціраванне, псіхалагічныя практыкумы, кансультацыі і інш. Усё гэта дапамагае дзецям у самавыхаванні, а класнаму кіраўніку — больш глыбей пазнаць свайго выхаванца і на аснове гэтых ведаў правільна карэкцыраваць яго паводзіны.

Адна з галоўных прычын нізкага ўзроўню выхаванасці школьніка — недахоп элементарных ведаў. Таму ў школе павінны быць уведзены ўрокі этыкі і этыкету. Яны могуць праводзіцца, напрыклад, у выглядзе школьнага этычнага тэатра, лекторыя для бацькоў, "Этычнай граматыкі" для вучняў.

Аднак перш-наперш педагогі-выхавальнікі павінны быць высокакультурнымі чалавекамі, каб сваім ладам жыцця, словамі, думкамі, учынкамі, узаемаадносінамі быць прыкладам для дзяцей.

Культура не ўзнікае на пустым месцы, яна выхоўваецца і развіваецца ў спрыяльным культурным асяроддзі. Такім асяроддзем павінна стаць школа, а носьбітамі высокай культуры — педагогі.

Падрыхтавала Ірына КУЛІКОЎСКІХ.

Канферэнцыі

Лідэрства ў новым тысячагоддзі

У нядзелю ў Чэхіі пачынаецца Міжнародная канферэнцыя па маладзёжным лідэрстве. 160 студэнтаў з усяго свету збяруцца, каб правесці тыдзень у абмеркаванні праблем лідэрства ў новым тысячагоддзі.

На гэтым унікальным мерапрыемстве студэнты атрымаюць інфармацыю па праблемах палітыкі, заканадаўства, міжнародных адносін і бізнесу. У межах канферэнцыі пройдуць заняткі-гульні, якія імітуюць пасяджэнні Савета Бяспекі ААН, умоўнага парламента на базе Сусветнай гандлёвай арганізацыі, а таксама Міжнароднага трыбунала па ваенных злачынствах у Гаазе. Некаторая ўвага будзе нададзена і сусветнаму рынку каштоўных папер. Перад удзельнікамі канферэнцыі выступяць запрошаныя лектары — вучоныя і палітыкі. Акрамя гэтага, студэнтаў прымуць у некалькіх замежных амбасадах і на радыё "Свабода".

Рон САФРОНАЎ.

Абмяркоўваем праект маральнага кодэкса педагога

Актуальна, сучасна

Я вельмі рады, што "Настаўніцкая газета" (№ 62 за 5 чэрвеня 2001 г.) падтрымала Рэспубліканскае педагагічнае таварыства і надрукавала праект "Маральнага кодэкса педагога". Узнікае пытанне, чаму з такой ініцыятывай выступіла педагагічнае таварыства, а не Міністэрства адукацыі?

Калі гаварыць увогуле, дык гэта сучасна, актуальна і вельмі важна! Бо "школа павінна быць не толькі аазісам маральнасці ў нашым духоўна эразіраваным грамадстве, але і лакаматывам, які павінен выцягнуць яго з багны нахабства, п'янства, наркаманіі, прастытуцыі, фізічнага і духоўнага насілля".

У той жа час лічу неабходным заявіць, што *"Кодэкс гонару педагога"* гучыць больш узвышана. Мяркую, што пункты 5-8, 9-12 праекта дубліруюць адзін аднаго. Уношу свае прапановы і карэкціроўкі. Пункты 1-3 падтрымліваю.

Пункт 4 прапаную сфармуляваць карацей: "Дабівацца трывалага поспеху ў навучанні, выхаванні і развіцці кожнага школьніка".

5.6. Любіць і паважаць тых, каго навучаем, пастаянна клапаціцца пра ўмацаванне іх здароўя. Быць сапраўдным інжынерам чалавечай душы.

7.8. Паважаць гісторыю і традыцыі педагогікі. Падтрымліваць апраўданыя практыкай наватарства і тэхналогіі. Памятаць, што настаўнік толькі тады адпавядае свайму прызначэнню, пакуль вучыцца.

9. Перафразуючы А.П.Чэхава, я хацеў бы сказаць так: "У настаўніка ўсё павінна быць прыгожым — і душа, і адзенне, і думкі, і ўчынкі".

10. Быць прыкладам і прапагандыстам здаровага ладу жыцця.

11. 12. Ствараць у педкалектыве псіхалагічны камфорт, атмасферу творчага супрацоўніцтва, узаемаразумення і ўзаемадапамогі. Умацоўваць аўтарытэт навучальнай установы, у якой працуеш.

Спадзяюся, што наша "НГ" атрымае шмат канкрэтных прапаноў, а канчатковую рэдакцыю "Маральнага кодэкса педагога" прыме з'езд настаўнікаў. Асаблівай увагі патрабуе наша маладое пакаленне — студэнты розных педагагічных навучальных устаноў. Няхай "Кодэкс гонару" будзе для іх прапускным білетам для здачы дзяржаўных экзаменаў. Нельга студэнтам, якія здзяйсняюць амаральныя ўчынкі, даваць дыплом педагога.

І апошняе. Калі адрэдагаваны кодэкс пачне дзейнічаць, хацелася б, каб рэкамендацыйным дакументам Міністэрства адукацыі ён атрымаў хаця б нейкую фінансавую падтрымку. Бо так хочацца верыць у духоўнае выздараўленне нашага грамадства. Безумоўна, многіх праблем не вырашыць, калі мы застанемся на жабрацкіх пяці з паловай працэнтах фінансавання адукацыі. Зноў-такі — "за дзяржаву крыўдна!".

Генадзь ФАСТАВЕЦ, настаўнік акцябрскай сярэдняй школы № 3 Гомельскай вобласці.

Дзяржаўнае пытанне

Прыватныя ВНУ: ад світання да росквіту

Сёння цяжка ўявіць існаванне рынку адукацыйных паслуг без прыватнага сектара. 28 працэнтаў усіх ВНУ краіны — прыватныя. У іх вучацца 36 тысяч студэнтаў (12 працэнтаў ад усёй колькасці). І ўжо не стаіць пытанне: быць ці не быць прыватным ВНУ. Бо вядома, што інтэлектуальнае багацце чалавека залежыць не ад таго, якую ўстанову ён скончыў, а ад таго, якую падрыхтоўку ён атрымаў. А таму сёння пытанне гучыць па-іншаму: якім быць прыватным ВНУ?

Менавіта пра гэта і ішла гаворка на выязным пасяджэнні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічным прагрэсе. Разам з парламентарыямі ў прыватных адукацыйных установах Мінска пабывала і наш карэспандэнт.

Нядаўна прыватныя ВНУ пачалі спраўляць дзесяцігадовыя юбілеі. Не ўсе вытрымалі выпрабаванні — з двух дзесяткаў прыватных ВНУ на першым этапе сёння засталося дванаццаць. Але гэта тыя, каго цікавіў не імгненны поспех і не прыбытак, а хто глядзеў у будучыню, ствараў матэрыяльную базу, прафесійныя калектывы і добрае імя.

На першым этапе было вельмі няпроста. Ён праходзіў у недастаткова забяспечаным прававым полі.

Калі раптам некаторыя з іх пачалі закрывацца (адны — па фінансавых прычынах, іншыя — па рашэнні дзяржаўных органаў кіравання), пачалася актыўная барацьба кіраўнікоў прыватных ВНУ за прававое ўрэгуляванне іх дзейнасці.

Лёсаносным лічаць кіраўнікі прыватных навучальных устаноў тое, што з усіх назваў было знята некарэктнае слова "недзяржаўны" — калі прыватныя ВНУ даюць выпускнікам высокую якасць адукацыйнай падрыхтоўкі, да іх павінен быць і дзяржаўны падыход. У прынятым нядаўна ў першым чытанні Законе аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь адзначана, што дыпломы прыватных ВНУ будуць дзяржаўнага ўзору. Іх кіраўнікі вельмі спадзяюцца, што парламентарыі адлюструюць гэта палажэнне ў канчатковым варыянце асноўнага дакумента аб адукацыі.

Паколькі сектар прыватнай адукацыі з'яўляецца часткай нацыянальнай сістэмы адукацыі, то ён павінен мець роўнае прававое забеспячэнне з дзяржаўным сектарам — і ў статусе, і ў падатковых пытаннях, і ў прызнанні дыпломаў. Такое меркаванне гучала ў выступленнях усіх удзельнікаў пасяджэння — кіраўнікоў прыватных ВНУ. І калі ўжо сабраліся разам, каб абмеркаваць праблемы, то на рэгламент не зважалі — гаварылі пра набалелае ў спадзяванні на разуменне парламентарыяў.

А праблем у прыватных ВНУ шмат. Многа сярод іх праблем штучных, якіх магло б і не быць, пра якія дзяржаўныя ВНУ нават і не здагадваюцца.

Так прыватныя ВНУ не могуць ажыццяўляць навучанне бясплатна (дакладней, могуць, але будзе сабе даражэй), за гэта ўсё роўна па цяперашнім заканадаўстве трэба плаціць вялізныя падаткі. У той жа час прыватныя ВНУ гатовы даваць бясплатную адукацыю дзецям сваіх супрацоўнікаў, таленавітым людзям, некаторым іншым катэгорыям маладых нашых грамадзян, якія не могуць аплачваць сваё навучанне.

Гаварылі рэктары і пра неабходнасць удасканалення сістэмы ліцэнзавання прыватных ВНУ, каб вызваліць іх са стану няўстойлівасці, нявызначанасці. Бо ліцэнзія выдаецца ім толькі на пяць гадоў, хаця кожныя пяць гадоў адбываюцца акрэдытацыя, атэстацыя, іншыя формы кантролю — тыя ж мерапрыемствы, што і пры выдачы ліцэнзіі. А нервавання і клопатаў шмат.

Сёння на адрас прыватных ВНУ нярэдка шлюць папрокі, што ў іх асноўным штаце вельмі мала прафесараў і дацэнтаў (адпаведна 49 і 278 на дванаццаць ВНУ). У сусветнай практыцы ёсць нарматыў, каб атрымаць статус універсітэта, — адзін прафесар на сто студэнтаў. У прыватных ВНУ нашай краіны ў сярэднім адзін прафесар на 700 студэнтаў (хаця гэта, як сярэдняя тэмпература па палаце — у розных ВНУ гэты паказчык значна адрозніваецца). Але такая праблема прыватных ВНУ вырастае з іншай: з нядаўняга часу ў стаж работы па спецыяльнасці ў галіне не ўключаецца работа ў ВНУ недзяржаўных форм уласнасці (дарэчы, іншых галін народнай гаспадаркі гэтая пастанова не закранула — толькі прыватныя ВНУ). Многія дактары і кандыдаты навук працуюць у прыватных ВНУ — але па сумяшчальніцтву. І гэта праблема таксама чакае свайго вырашэння.

Паколькі сектар прыватнай адукацыі з'яўляецца часткай нацыянальнай сістэмы адукацыі, то ён павінен мець роўнае прававое забеспячэнне з дзяржаўным сектарам.

Былі ў кіраўнікоў прыватных ВНУ пытанні і адносна неабходнасці ўзгаднення ў дзяржаўных ВНУ адкрыцця новых спецыяльнасцяў. Бо, па іх словах, здараецца і такое: адзіны ў краіне доктар культуралогіі ўжо амаль два гады чакае дазволу на адкрыццё культуралагічнай спецыяльнасці ад дзяржаўнай ВНУ.

І зусім ужо набалелая праблема — аб лімітаванні падрыхтоўкі юрыстаў у прыватных ВНУ (ёсць адпаведная сумесная пастанова міністэрстваў юстыцыі і адукацыі). Тую матывацыю, што існуе праблема працаўладкавання юрыстаў, кіраўнікі прыватных ВНУ цалкам адхіляюць. Па іх словах, ужо сёння яны маюць заяўкі на юрыстаў-гаспадарнікаў, эканамістаў, псіхолагаў, спецыялістаў у галіне прававога забеспячэння бізнесу малых і сярэдніх прадпрыемстваў. І калі абітурыенты і іх бацькі выбіраюць юрыдычныя спецыяльнасці — а людзі сёння імкнуцца зазірнуць далёка наперад, — значыць яны ўжо мяркуюць, куды ўладкуюцца на працу.

Нельга сказаць, што ў прыватных ВНУ ўсё ідэальна. Ёсць тут і хібы, незалежныя ад азначаных праблем. Так, у пяці прыватных ВНУ функцыянуюць 19 рэгіянальных структур пад рознымі назвамі — філіялы, аддзяленні, прадстаўніцтвы... Без нармальнай матэрыяльнай базы, прафесарска-выкладчыцкіх калектываў і інш. Сёння пытанне існавання такіх структур у маленькіх гарадах разглядаецца Міністэрствам адукацыі.

Здаецца відавочным, што ў дзяржаўныя ВНУ прыходзіць больш падрыхтаваная моладзь, чым у прыватныя, — кожны спрабуе паступіць на бюджэтнае навучанне, і па конкурсе паступаюць лепшыя. Але лёгка выбраць самых-самых — ужо абцяжараных добрым багажом ведаў і здольных да вучобы — і весці іх пратаптаным шляхам да дыплома. Цяжэй працаваць прыватным ВНУ. Але хто праверыў прагрэс ведаў іх студэнтаў ад першага курса да апошняга? Між тым, многімі сваімі выпускнікамі прыватныя ВНУ ганарацца. Бо студэнты, што вучацца за ўласныя грошы, маюць большую матывацыю. Яны скіраваны на тое, каб максімальна акупіць укладзеныя ў адукацыю сродкі — добрымі ведамі і потым высокааплачваемай працай. А калі ўжо кіравацца той логікай, што на бюджэтнае навучанне прыходзяць самыя лепшыя абітурыенты, то трэба думаць, што на платнае навучанне ў прыватныя ВНУ ідуць лепшыя з тых, хто не прайшоў па конкурсе.

У прыватных ВНУ многа прыхільнікаў, але многа і апанентаў. Суддзямі, якія вырашаць спрэчку, будуць выпускнікі, што прадэманструюць сваю прафесійную падрыхтаванасць на рынку працы, і працадаўцы.

Аднолькавая дзяржаўная падтрымка патрэбна і дзяржаўным, і прыватным ВНУ. Яны павінны працаваць у цеснай сувязі ва ўмовах нармальнай канкурэнцыі і супрацоўніцтва. Прыватныя ВНУ нічога не просяць у Міністэрства адукацыі, наадварот, прапаноўваюць свой патэнцыял для апрабацыі новых методык, праграм — на іх базе, за іх грошы.

36 тысяч студэнтаў — гэта тая ніша, якую запоўнілі ў адукацыйнай сферы прыватныя ВНУ. Яны ўзялі на сябе вельмі важную сацыяльную функцыю — фарміраванне рынку інвестыцый у чалавечы капітал. Па звестках ЮНЕСКА, кожны долар, укладзены ў вышэйшую адукацыю, сёння дае аддачу восем долараў. Гэта самая высокая эфектыўнасць — укладваць грошы не ў метал, а ў чалавечы патэнцыял.

Пасяджэнне было выдатнай магчымасцю прааналізаваць тактыку развіцця прыватных ВНУ, каб больш правільна вызначыць стратэгію. Гэта была сур'ёзная размова прафесіяналаў. Тыя, хто ўсведамляе сваю адказнасць перад дзяржавай і грамадствам, шукалі дакладны адказ: а як далей?

Галіна СІДАРОВІЧ.

Навіны

Студэнты абмяркоўваюць перспектыву

Рабочая група па пытаннях экалагічнай адукацыі пры Альянсе глабальнага ўстойлівага развіцця праводзіць дзве сесіі маладзёжнага саміта па пытаннях навакольнага асяроддзя (Y.E.S.), якія пройдуць у швейцарскім горадзе Браунвольд. Першая сесія адбудзецца з 14 па 28 ліпеня, другая — з 18 жніўня па 1 верасня 2001 года.

Альянс глабальнага ўстойлівага развіцця — гэта партнёрства універсітэтаў, у якое ўваходзіць Масачусецкі тэхналагічны інстытут, Швейцарскі федэральны тэхналагічны універсітэт, а таксама Універсітэт Токіо.

Першы такі саміт адбыўся летам мінулага года. Пасля паспяховага правядзення саміта, у якім узялі ўдзел студэнты з 12 краін свету, было прынята рашэнне аб павелічэнні яго праграмы да дзвюх сесій.

Удзельнікаў саміта, які ўтрымлівае ў сабе элементы акадэмічнага семінара і летніка, чакаюць лекцыі і семінары, прысвечаныя пытанням навакольнага асяроддзя. У рабочых групах будуць вывучацца асобныя сітуацыі, што будзе садзейнічаць набыццю вопыта і выхаванню беражлівага стаўлення да навакольнага асяроддзя. Адбудзецца форум, на якім пройдзе абмеркаванне ролі навукі, прамысловасці і грамадскіх інстытутаў ва ўстойлівым развіцці і ахове навакольнага асяроддзя.

Да ўдзелу ў саміце Y.E.S. запрашаюцца студэнты апошніх курсаў навучання і аспіранты ўсіх галін ведаў. Асноўныя патрабаванні да ўдзельнікаў: добрае веданне англійскай мовы і цікавасць да пытанняў устойлівага развіцця і аховы навакольнага асяроддзя.

Атрымаць дадатковую інфармацыю і запоўніць заяўку на ўдзел можна на старонцы саміта http://globalsustainability.org. Акрамя заяўкі неабходна прадставіць эсэ, якое б тлумачыла намер удзелу ў Y.E.S., а таксама тое, чым заявіцель можа быць карысным на саміце.

Рон САФРОНАЎ.

Усё — на еўрапейскім узроўні

Нядаўна дэлегацыя Беларускага дзяржаўнага эканамічнага універсітэта наведала з афіцыйным візітам Рэспубліку Польшчу. Яна пабывала ў трох польскіх вышэйшых навучальных установах: у самай прэстыжнай ВНУ краіны — Варшаўскім эканамічным універсітэце, Познаньскім эканамічным універсітэце, а таксама ў Недзяржаўнай вышэйшай школе фінансаў і эканомікі ў Беластоку, з якой у БДЭУ заключаны дагавор аб супрацоўніцтве.

Падчас візіту рэктар БДЭУ прафесар Р.М.Карсека падпісаў пагадненні з рэктарамі Варшаўскага і Познаньскага эканамічных універсітэтаў, у адпаведнасці з якімі было дамоўлена аб пачатку актыўных двухбаковых адносін.

У цяперашні час акцэнт зроблены на кааперацыю паміж факультэтам эканомікі і кіравання гандлем БДЭУ і факультэтам таваразнаўства Познаньскага эканамічнага універсітэта. У межах супрацоўніцтва прадугледжаны абмен студэнтамі (група студэнтаў у складзе шасці чалавек пройдзе стажыроўку адпаведна ў Познані і ў Мінску), абмен аспірантамі (месячнае знаходжанне ва універсітэтах-партнёрах). Ёсць на мэце таксама правядзенне сумесных даследаванняў па актуальных праблемах і друкаванне навуковых артыкулаў вучоных двух універсітэтаў ва універсітэцкіх выданнях.

У Варшаўскім універсітэце дэлегацыя БДЭУ мела магчымасць азнаёміцца з дзвюма праграмамі магістарскай адукацыі, па якіх вядзецца выкладанне ў гэтай ВНУ. Адна праграма створана палякамі сумесна з канадскімі вучонымі, другая — з амерыканскімі. Па рэйтынгу абедзве гэтыя праграмы лічацца найбольш аўтарытэтнымі ў Польшчы. Прадстаўнікам БДЭУ было цікава азнаёміцца са зместам праграм, метадамі навучання, каб мець дакладныя арыенціры — у якім напрамку развіваць магістарскую адукацыю ў сваім універсітэце.

Трэцяй мэтай візіту беларускай дэлегацыі было наведванне Недзяржаўнай вышэйшай школы фінансаў і эканомікі ў Беластоку. У гэтай ВНУ праходзяць навучанне каля 5 тысяч студэнтаў. Там добрая матэрыяльная база. Навучальныя карпусы, інтэрнаты, бібліятэка — усё на еўрапейскім узроўні. Вышэйшая школа зацікаўлена ў супрацоўніцтве з БДЭУ. У бліжэйшы час будзе разгледжана магчымасць чытання лекцый ў Беластоку прафесарамі Беларускага дзяржаўнага эканамічнага універсітэта, якія валодаюць англійскай мовай. Раман Карсека сустрэўся са студэнтамі БДЭУ, якія на працягу семестра навучаліся ў вышэйшай школе ў Беластоку. Такая практыка будзе прадоўжана.

Візіт беларускай дэлегацыі ў Польшчу выклікаў цікавасць і ў дыпламатычных колах. З прадстаўнікамі БДЭУ сустрэліся Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Рэспублікі Беларусь у Польшчы Мікалай Крачко, у Беластоку дэлегацыю прыняў генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Польшчы Леанід Каравайка.

І.УТАЧКІНА.

"Летнія фантазіі"

Пытанні выхавання студэнцкай моладзі, яе сацыялізацыі ў грамадстве, гуманізацыі адукацыі з'яўляюцца важнейшымі прыярытэтамі адукацыйнай палітыкі нашай дзяржавы. І вышэйшая вучэбная ўстанова разглядаецца як сацыяльны інстытут, са сцен якога выходзяць не толькі высокакваліфікаваныя спецыялісты, але і высокаадукаваныя, культурныя, маральна сталыя асобы.

Значны ўклад у выхаванне такой асобы ў Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі ўносіць Цэнтр этнаграфіі, фальклору і рамёстваў. Па ініцыятыве гэтага цэнтра арганізуюцца факультатыўныя курсы па вывучэнні і авалоданні народнымі рамёствамі, адкрыта зала "Берагіня", збіраюцца помнікі матэрыяльнай культуры беларусаў, вядзецца актыўны пошук і падтрымка сучасных майстроў народнай творчасці, праводзяцца выставы работ БДПА і народных умельцаў рэспублікі. Былі праведзены тэматычныя выставы "Жывыя крыніцы", "Калядныя ўзоры", "Паэтыка скуры і бяросты", "Велікодныя святы".

Вось і ў чэрвені адкрылася традыцыйная выстава сучаснай народнай творчасці "Летнія фантазіі". На ёй прадстаўлены вырабы з лазы, бяросты, выцінанкі, кераміка. Тут можна ўбачыць усе віды керамічных вырабаў — гаспадарчага прызначэння (збаны, крынкі, кубкі), утылітарна-дэкаратыўнага (вазы, падсвечнікі, скарбонкі), дробную пластыку (цацкі, свістулькі). Наведвальнікі могуць пазнаёміцца са спосабамі вырабу рабой, задымленай (чорнай, сіняй), паліванай і іншай керамікі, з рознымі спосабамі саломапляцення, разьбы па дрэве. Наведванне такіх выстаў набліжае нас да народных вытокаў, дазваляе дакрануцца да самабытнай народнай культуры. Вось так выказаліся студэнткі БДПА пра выставу: "...паяўляецца адчуванне бессмяротнасці і ўсведамленне духоўнага багацця нашых продкаў".

Надзея ФІЛІМОНАВА, метадыст Навукова-метадычнага цэнтра вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі.

Канферэнцыі

Феерверк інавацый

Нядаўна завяршыла сваю работу навукова-практычная канферэнцыя педагагічных работнікаў Мінскай вобласці. Яе тэма: "Інавацыі ў змесце і метадыцы навучання і выхавання". Адкрыла канферэнцыю і вяла яе Святлана Уладзіміраўна Сітнікава, кандыдат педагагічных навук, дацэнт, прарэктар па вучэбнай рабоце Мінскага абласнога ІПК. Яна выступіла з паведамленнем: "Дзейнасць абласных пляцовак па апрабацыі педагагічных інавацый".

У апошнія гады ў вобласці актывізавалася работа па апрабацыі ў агульнаадукацыйных навучальных установах педагагічных інавацый, якія арыентаваны на стварэнне, эксперыментальную праверку і распаўсюджванне новых адукацыйных мадэляў, вучэбна-дыдактычных і вучэбна-метадычных матэрыялаў, прагрэсіўных тэхналогій навучання і форм арганізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу. Як адзначыла С.Сітнікава, прыярытэтным накірункам у інавацыйнай дзейнасці ў цяперашні час з'яўляецца эксперыментальная апрабацыя мадэлі сярэдняй агульнаадукацыйнай школы з 12-гадовым тэрмінам навучання, у сувязі з чым з верасня 1998 года пачалася шырокамаштабная, паэтапная, мэтанакіраваная работа па эксперыментальнай праверцы вучэбнага плана і вучэбных праграм новага пакалення, абноўленага зместу вучэбных курсаў, тэхналогій навучання і выхавання.

Адным з накірункаў павышэння якасці адукацыі і гуманізацыі школы становіцца прынцыповыя змены тэхналогій навучання. У вобласці шырока апрабіруюцца і ўкараняюцца методыка развіваючага навучання, тэхналогія "Крок за крокам", асобасна арыентаваная тэхналогія Дальтон, методыка тэставай ацэнкі ўзроўню валодання замежнай мовай, іншыя методыкі.

Наталля Аляксееўна Сайкоўская, начальнік аддзела сучасных тэхналогій дашкольнай і пачатковай адукацыі, выступіла па праблеме ўкаранення тэхналогіі развіваючага навучання ў пачатковай школе. Яна адзначыла, што сёння Мінскі абласны ІПК, адзіны з абласных у рэспубліцы, ужо на працягу чатырох год вядзе курсы для настаўнікаў пачатковых класаў па засваенні сістэмы Эльконіна-Давыдава. У 265 класах пачатковых школ Мінскай вобласці навучанне вядзецца па сістэме Эльконіна-Давыдава.

Асаблівая ўвага, як зазначыла Н.А.Сайкоўская, удзяляецца міжкурсаваму перыяду, заклікананаму працягнуць работу па засваенні новай тэхналогіі. Спецыялісты ІПК курыруюць сваіх слухачоў, аказваюць метадычную дапамогу, праводзяць семінары-практыкумы, распрацоўваюць метадычныя рэкамендацыі ў дапамогу настаўніку.

Па праблеме "Замежныя педагагічныя тэхналогіі ў айчыннай дашкольнай адукацыі" выступіла Надзея Іванаўна Камаед — старшыня выкладчык кафедры дашкольнай адукацыі ІПК. Яна адзначыла, што зараз педагогі дашкольных установ праяўляюць цікавасць да Міжнароднага адукацыйнага праекта "Крок за крокам", які ўзнік у сярэдзіне 80-х гадоў па ініцыятыве ЮНЕСКА. Праект "Крок за крокам" дае педагогам узор, схему змен у арганізацыі выхаваўча-адукацыйнага працэсу дзіцячага сада.

Галіна Дзмітрыеўна Казакова. кандыдат педагагічных навук, дацэнт ІПК расказала аб тым, як дашкольныя работнікі Міншчыны ўкараняюць педагогіку Марыі Мантэсоры. У 1994 годзе ў Мінскім абласным ІПК пачалі навучанне на мэтавых курсах першыя 24 выхавацелі дзіцячых садоў вобласці, а ў 1997 годзе, пасля 4 этапаў, яны атрымалі пасведчанні аб завяршэнні курсаў. З таго часу штогод ІПК набірае новыя групы педагогаў, якія жадаюць пазнаёміцца з Мантэсоры-педагогікай. На сённяшні дзень звыш 200 чалавек навучаецца на шасці патоках, кожны з іх праходзіць пяць этапаў на працягу 4-5 гадоў. Было ўжо два выпускі, сёлета завершае навучанне яшчэ 50 чалавек.

Першынцы-выпускнікі груп Мантэсоры-педагогікі — гэта дзіцячыя сады №№ 2, 4 Клецка, № 17 Барысава, № 4 Слуцка, № 6 Заслаўя.

Сёлета ў вобласці працуе 110 груп у 79 дашкольных установах і практычна ва ўсіх раёнах вобласці, акрамя Смалявіцкага, Маладзечанскага раёнаў. Педагогіка Мантэсоры з поспехам адаптуецца ў гарадскіх і ў сельскіх дзіцячых садах, бо яна першапачаткова распрацоўвалася для рознаўзроставых груп дзяцей (ад 2,5 да 6 гадоў). Усё большую цікавасць праяўляюць да гэтай сістэмы выхавання дзяцей спецыялісты дзіцячых дамоў і спецыялізаваных груп (дэфектолагі, лагапеды, выхавацелі). Унікальнасць і універсальнасць педагогікі М.Мантэсоры ў тым, што яна валодае лячэбнымі ўласцівасцямі, бо яе стварыла ўрач-псіхіятр. Практыка паказвае, што дзеці з абмежаванымі магчымасцямі, наведваючы Мантэсоры-групу, атрымліваюць шанс працягнуць навучанне ў звычайнай, а не спецыяльнай школе.

І.А.Наркевіч, метадыст аддзела дашкольнай адукацыі ІПК, гаварыла аб педагагічнай тэхналогіі ТРВЗ. Яна адзначыла, што ва ўмовах гуманізацыі адукацыі тэхналогіі павінны будавацца на гуманістычным успрыманні дзіцяці педагогамі (успрыманне дзіцяці такім, якім яно ёсць, выяўленне, раскрыццё таго, што закладзена ў дзіцяці прыродай; навучанне ў зоне бліжэйшага развіцця), выкарыстанні педагагічных магчымасцей вядучага віду дзейнасці дашкольніка — гульні.

Пра актуальнасць сацыяльна-тэхналагічнай мадэлі сістэмы, школьна-сямейнага выхавання "Арыенцір" (для пачатковай школы) гаварыла Тамара Анатольеўна Няборская, начальнік аддзела пачатковай адукацыі ІПК. Вопыт работы па мадэлі "Арыенцір" у Мінскай вобласці невялікі. З 1999 года па ёй працуе чатыры школы: гімназія № 2 Барысава, пачатковая школа № 3 Жодзіна, сярэдняя школа № 2 Мар'інай Горкі, Новасвержанская сярэдняя школа Стаўбцоўскага раёна.

Мадэль "Арыенцір" разлічана толькі на пазакласную работу, яна не распаўсюджваецца на вучэбны працэс, хаця і перагукаецца з ім. Менавіта ў такім выглядзе любое дзіця, нават тое, якое не вельмі добра вучыцца, можа рэалізаваць сябе, можа развівацца як асоба.

На навукова-практычнай канферэнцыі выступіў і Ілля Іванавіч Сучкоў, дацэнт Беларускага дзяржаўнага універсітэта культуры, кіраўнік рэспубліканскай сацыяльна-педагагічнай інавацыйнай пляцоўкі "Этнашкола". У рэжыме гэтай інавацыі працуюць тры школы Мінскай вобласці: сярэдняя школа № 6 Вілейкі, Дзямідавіцкая сярэдняя школа Дзяржынскага раёна, Сеніцкая сярэдняя школа Мінскага раёна. Як адзначыў І.Сучкоў, этнакультура надае школе пэўную ўнутраную еднасць. Па яго словах, сістэма — гэта захаванне, назапашванне і трансляцыя з пакалення ў пакаленне бытавых і культурных асаблівасцей народа, яго поглядаў, ідэалаў, стваранай яго людзьмі паэзіі (эпаса, паданняў, легенд, казак), тэатральнага і музычнага фальклору, танцаў, дойлідства, ужытковага мастацтва.

Цікавым было і выступленне А.І.Цішуровай, начальніка аддзела біялогіі, тэхналагічных дысцыплін і фізічнай культуры. У вобласці праводзіцца работа па стварэнні сістэмы фарміравання ў школьнікаў жыццёвых навыкаў, прафілактыкі наркаманіі, курэння, СНІДу, прафілактыкі сардэчна-сасудзістых захворванняў. Сістэма ўключае ў сябе арганізацыю сеткі апорных школ, навучанне настаўнікаў агульнаадукацыйных школ, метадыстаў, спецыялістаў РАА актыўным метадам навучання школьнікаў здаровага ладу жыцця, прапаганду перадавога педагагічнага вопыту.

Выдатна працуюць у гэтым накірунку такія школы як Гарадзілаўская сярэдняя школа Маладзечанскага раёна, Неманіцкая Барысаўскага раёна, Паўстынская сярэдняя школа Слуцкага раёна.

А.І.Цішурова адзначыла, што сёння галоўная задача адукацыйных установ — напоўніць ужо існуючыя формы работы жыццёва важным духоўна-маральным сэнсам, не замыкаючыся ў выхаваўчай дзейнасці на агульнавядомых ісцінах, не прыбягаючы да маралізацыі ці бяздзейнага інфармавання.

Пра першыя вынікі вопытна-эксперыментальнага развіццёвага навучання ў 5 класе па сістэме Д.Б.Эльконіна-В.В.Давыдава гаварыла ў сваім выступленні Ніна Паўлаўна Дзёміна, кандыдат педагагічных навук, дацэнт.

Прайшоўшая канферэнцыя яшчэ раз выявіла плюсы і мінусы ў арганізацыі інавацыйнай адукацыйнай палітыкі ў вобласці. ІПК будзе працаваць над рэалізацыяй і вырашэннем узнятых у выступленнях праблем і прапаноў, — сказала напрыканцы канферэнцыі С.У.Сітнікава.

Мікалай ГРУДЗІНСКІ,
удзельнік канферэнцыі,
кіраўнік секцыі
"Этнашкола".

Слова пра калегу

Ці адкрыла Верціхоўская Амерыку?

Водгук на выданне кнігі педагога

Заглянем у слоўнік: што такое водгук?
Водгук:
1. Адбіццё гуку, водгулле рэха.
2. Пераносна. Пачуццё ў адказ на што-н., душэўны парыў (Выклікаць водгук у сэрцах людзей).
3. Пераносна. След, адбітак чаго-н. (Водгукі мінулага).
Значыць, гэты артыкул — мой душэўны парыў, пачуццё ў адказ на выданне кнігі Марыі Іванаўны Верціхоўскай. Хацелася б (мроіцца іншы раз!), каб і наша настаўніцкае слова не канула ў вечнасць, знаходзіла такі ж водгук у сэрцах нашых вучняў.

Кніга — пазіцыя!

Кніг з рук настаўніка-практыка выходзіць няшмат. І іх чытаеш і цэніш неяк па-асобаму. Таму я вітаю выхад кнігі М.І.Верціхоўскай "Беларуская літаратура. Білеты ў пытаннях і адказах. 11 клас". Мн. ТАА "Юніпрэс", 2001.

Галоўная задача настаўніка-славесніка сёння — ствараць адухоўленую Асобу, развіваць у вучняў імкненне стаць Асобаю. А Асобу стварыць можа толькі Асоба.

М.І.Верціхоўскую я ведаю асабіста і па публікацыях, якія заўсёды кранalі маё сэрца. Як чалавека і Асобу я яе высока цаню. У яе вялікая практыка, філасофія розуму, шырокі кругагляд, свой пункт погляду.

За кожным адказам на пытанні білетаў я бачу Асобу Настаўніка, яе пазіцыю, усхваляванасць, любоў. Такое хочацца чытаць.

Яна кранае, узрушае і гаворыць аб тым, што Марыя Іванаўна Верціхоўская спраўдзілася як настаўніца і грамадзянка. Грамадзянка сваёй Айчыны, сваёй Беларусі!

Адказы на пытанні білетаў выйшлі за рамкі адказаў. Яны — пазіцыя!

Рака пачынаецца з ручаёў, дрэва расце з каранёў, чалавечая годнасць і вартасць нараджаюцца з глыбокай адданасці Радзіме, ведання яе гісторыі, пашаны да спадчыны...

Аб усім гэтым усхвалявана вядзецца гаворка ў тэматычных аглядах-білетах М.І.Верціхоўскай. Кожны артыкул вызначаецца трапяткой любоўю да Беларусі, да свайго, роднага. Марыя Іванаўна (гаворачы словамі Ніла Гілевіча) "цярэбіць шлях да Беларусі, разумеючы, што мы яшчэ не дакрычаліся да Беларусі і беларусаў".

Пры аналізе кожнага твора, характарыстыцы вобразаў асаблівы акцэнт зроблены на сучаснасць праблем, якія ставяцца ў творы, на эстэтычную і выхаваўчую функцыі і твораў, і вобразаў.

Такі аналіз скіроўвае выпускніка на ўсведамленне твора як факта мастацтва, а мастацкага вобраза — як найважнейшага сродку ў рэалізацыі канцэпцыі пісьменніка.

Аўтар імкнуўся дапамагчы выпускнікам пазбегнуць тыповай памылкі пры адказе на пытанне білета, каб яны не былі скіраваны на пераказ твораў, што наогул недапушчальна.

Васіль Зуёнак пісаў: "Нацыянальная школа (у самым шырокім сэнсе гэтага слова) і нацыянальна зарыентаваны Настаўнік — вось найгалоўнейшыя чыннікі і гаранты беларускага адраджэння, духоўнай трываласці народа, будучыні роднай Беларусі".

Марыя Іванаўна Верціхоўская — нацыянальна зарыентаваны настаўнік.

Тэма нацыянальнага адраджэння — вызначальная

Кожны твор, пра які ідзе гаворка, прапушчаны праз сэрца (за 30 год настаўніцкай працы!), пададзены ў такім гістарычным і паэтычным ракурсе, што гучыць звяртаннем-набатам да беларусаў, каб ведалі, хто мы. Не забывалі, адкуль мы выйшлі. Толькі тады, калі мы будзем ведаць сваю гісторыю, што нам дадзена ў спадчыну, якімі мы былі, тады зможам усвядоміць, хто мы, зразумець цану сабе, свайго жыцця.

Высокім грамадзянскім пафасам вызначаюцца ўсе артыкулы. Яны ідуць пад дэвізам: "Я — сын сваёй зямлі, нашчадак беларусаў".

Мне здаецца, што такая кніга паспрыяе духоўнаму сталенню моладзі. Я лічу, што ўсе артыкулы — гэта звароты да моладзі. Нездарма заключэнні многіх высноў-адказаў гучаць як пажаданні:

1. "Максімавымі нашчадкамі, калі заслужым, зможам звацца ўсе мы... Калі заслужым, ён вернецца ў нашы душы".

(Білет № 18 пра Багдановіча).

2. "Вяртанне Скарыны на Радзіму і ў нашы душы залежыць ад кожнага з нас..."

(Білет № 11).

А таксама — як упэўненасць: "Але ніхто не змог (і ніколі не зможа!) пазбавіць беларусаў іх несмяротнай душы. Ён быў і застаецца нашым Песняром, Прарокам нацыянальнага адраджэння — Уладаром беларускай песні".

(Білет № 22 пра Я.Купалу).

І ад нас, настаўнікаў, залежыць, ці будзе наша краіна "мужыцкай, сярмяжнай", а агульны дом Беларусь будзе ўяўляць сабою "разбуранае гняздо", ці ўрэшце-рэшт мы станем краінай-сімвалам, адчуем і зразумеем, што такое прасторы Радзімы, абжытае асяроддзе, нацыянальная прыналежнасць.

Сёння стаіць задача зрабіць Беларусь краінай, па якой можна будзе сумаваць як па радзіме. І ад'ехаўшы — неадольна хацець вярнуцца назад не толькі як на зямлю, дзе нарадзіўся, але і як на зямлю, якая, акрамя нацыянальных, мае яшчэ і еўрапейскія рысы. Каб яна, асабліва пры параўнанні, не выглядала і не здавалася горшай за іншыя...

Вельмі важна зразумець, што імідж краіны вызначаюць не толькі палітыкі ды прамыслоўцы, але і пісьменнікі. Іншы раз найбольш — пісьменнікі.

Вызначаючы асноўныя матывы і вобразы паэзіі Я.Купалы (білет № 5), М.І.Верціхоўская звяртае ўвагу на тое, што "ён першы, хто з незвычайнай сілай", "на свет цэлы" сказаў аб нашым праве "людзьмі звацца"... Паэт здолеў сказаць пра да гэтага нікім не знанае — годнасць і гонар беларуса. Верш "А хто там ідзе?" будзе справядлівым назваць праграмай нацыянальнага адраджэння.

Тэма нацыянальнага адраджэння — таксама вызначальная ў артыкулах-адказах М.І.Верціхоўскай.

Настаўнікі — сейбіты пісьменніцкага слова, яны — пасрэднікі паміж пісьменнікамі і дзецьмі. Ад іх у многім залежыць, каб напісанае не прапала дарэмна, а ўзрасло ў дзіцячых душах спелым буйным коласам.

Духоўнасць і бездухоўнасць

Усе артыкулы М.І.Верціхоўскай падаюцца праз дзве плыні, дзве іпастасі — духоўнасць і бездухоўнасць. Бо творцы-песняры — творцы і духоўнасці народа.

На гэта ўсведамленне духоўнасці скіраваны амаль усе пытанні білетаў, і адказы на іх — таксама. Духоўнае багацце, духоўны свет, маральная чысціня і высакароднасць — аб гэтым ідзе гаворка...

Цудоўна пададзена тэма "Сучасная беларуская паэзія, яе тэмы і вобразы" (білет № 8) — тое суквецце талентаў, якое вызначаецца самабытнасцю і непаўторнасцю кожнага, мае свой "уласны курс і вугал свой атакі".

У паэме "Чорная быль" С.Законнікаў спрабуе асэнсаваць праблемы сучаснасці і папярэджвае аб наступствах духоўнага Чарнобыля:

Калі ж і зараз ты не загукаеш,
А будзеш жыць пад страхам і прынукай,
Чарнобыль не такі яшчэ чакае
Тваю зямлю, тваіх дзяцей і ўнукаў!

Багаты духоўны свет лірычнага героя ў паэзіі Пімена Панчанкі (білет № 22). Вызначальная якасць яго душы, матыў яго ўчынкаў — чалавечнасць. Ён глыбока перакананы, што "без чалавечнасці не будзе вечнасці".

Аповесць "Знак бяды" В.Быкава (білет № 1) — вяршыня і здабытак нацыянальнай творчасці. А Пятрок і Сцепаніда — нацыянальныя тыпы. Гэта ў ментальнасці нашага народа — жыць з працы рук сваіх... "Зямля — аснова ўсёй Айчыне", зямля — карміцелька. Колькі разоў ты ёй пакланішся — столькі ты Чалавек...

Трагедыя беларускага народа звязана з войнамі, рэпрэсіямі, у выніку якіх вынішчаецца генафонд нацыі, гінуць самыя лепшыя, а значыць вынішчаецца духоўнасць як найвялікшае багацце нацыі. "А нашто каласы, калі няма васількоў".

В.Быкаў паказаў вытокі і нашых сённяшніх бед, нашай бездухоўнасці. З нічога і будзе нішто. Адкуль жа нам быць духоўна багатымі, калі багацькі загінулі...

Вось такой эмацыянальнасцю, страснасцю вызначаюцца ўсе артыкулы М.І.Верціхоўскай.

Ці піша яна пра Ф.Багушэвіча (білет № 1) — пра аднаго з высакароднейшых людзей, якія служылі на нашай зямлі, заснавальніка крытычнага рэалізму ў беларускай літаратуры.

Ці пра літаратуру эпохі Адраджэння (білет № 4), пра княжанне Вітаўта, які "перад багаццем і шчасцем зямным пастаянна ставіў багацце духоўнае — злата дзяржавы".

Расказваючы пра духоўнае багацце чалавека ў паэме Я.Коласа "Новая зямля" (білет № 9), аўтарка гаворыць, што героі Коласа ўсім нам даюць урок, як нават у бесчалавечных абставінах ад чалавека залежыць самае галоўнае — застацца чалавекам, бо абсягі поўнага валадарства чалавека — яго ўласная душа. У вобразе Міхала ўвасоблены пісьменніцкі ідэал чалавека. На такіх стаіць свет і трымаецца наша зямля. Духоўнасць усёй сям'і залежыць ад Ганны; цеплыня, шчырасць і лад — усё ад яе і праз яе.

Гаворачы пра паэму "Новая зямля" як мастацкую энцыклапедыю жыцця беларускага сялянства (білет № 14), Верціхоўская страсна заяўляе: "Калі і накавана нам знікнуць у свеце, то новыя цывілізацыі мелі б поўнае ўяўленне пра нас, пра беларусаў як нацыю, пра зямлю, на якой мы жылі, пра наш побыт, нашу культуру, традыцыі і звычаі, пра наш характар і ментальнасць, пра нашы каштоўнасці, пра нашы мары і памкненні толькі па адной кнізе-паэме "Новая зямля". Усё ў ёй — наша, роднае, нацыянальнае".

Да кожнага адказу на білет падаюцца эпіграфы. Яны падабраны так, што выяўляюць асноўную думку выказвання. Вось, напрыклад, эпіграф да тэмы "Творчая спадчына Цёткі" (білет № 17): "Бедны той, хто апрача грошай, апрача багацця, каторае пры першым жа няшчасці счэзне дазвання, не мае скарбаў вечных — скарбаў душы. Такі скарб, каторы ніхто і ніколі адабраць ад нас не здолее, гэта любоў да бацькаўшчыны, да свайго народу, да роднай мовы..."

Ужо адно гэта выказванне — яе творчая спадчына. Акрэсленыя і сфармуляваныя Цёткай найперш для сябе самой "скарбы вечныя" вызначылі і яе творчасць, і яе жыццё як жыццё Асобы моцнай, выключнай, адухоўленай.

Нашто каласы, калі няма васількоў?

М.І.Верціхоўская выказала свае думкі запаветныя ў цудоўных артыкулах пра жыццё і творчасць М.Багдановіча (білеты № 3; № 18).

Не жалоба, не адчай, а вера ў сваю Радзіму, духоўнасць народа, яго адраджэнне былі вызначальнымі ў творчасці М.Багдановіча.

Многія яго радкі сталі крылатымі: "Жыві і цэльнасці шукай, аб шыраце духоўнай дбай".

Я інакш, другімі вачыма паглядзела на сённяшні ўрок у восьмым класе, калі мы чыталі санет "Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі", у якім М.Багдановіч вызначыў сімвал свайго роднага краю — ён у жыццёвай сіле духу народнага, які, як кажа паэт:

Я верую, бясплодна не засне,
А ўперад рынецца, маўляў, крыніца,
Каторая магутна, гучна мкне,
Здалеўшы з глебы на прастор прабіцца.

Усё тут спрыяе выяўленню філасофскай думкі, што духоўнае адраджэнне народа — гэта толькі пытанне часу, як і перамога дабра над злом.

Эвалюцыя ўсведамлення паэтам духоўнасці дасягнула свайго афарыстычнага выяўлення ў словах: "Нашто каласы, калі няма васількоў?" ("Апокрыф").

Васілёк... У чужым краі гэтая кветка нагадвала паэту Радзіму.

На чужыне

Вакол мяне кветкі прыгожа красуюць,
Маркотна між іх я хаджу адзінок,
Аж бачу — мне сіняй галоўкай ківае
Наш родны, забыты ў цяні васілёк.
"Здароў будзь, зямлячка!" Чуць бачны ў даліне,
Панура, нявесела шэпча ён мне:
"Успамянем, мой дружа, у багатай чужыне
Аб беднай, далёкай сваёй старане".

Васілёк — простая кветачка, якая заўсёды прысутнічае ва ўзорах народнага ткацтва, на вышываных ручніках і кашулях, у народным арнаменце.

У вершы "Слуцкія ткачыхі" М.Багдановіча вобраз васілька — сімвал Бацькаўшчыны, нацыянальнай адметнасці беларускага мастацтва.

Заключны акорд верша — выхапленая з агульнага малюнка буйным планам рука, якая тчэ, "забыўшыся" і на забарону роднага, і на свае дзявочыя сны — міжвольна і неадольна, бадай, як і ўсё наша мастацтва, праз нягоды стагоддзяў — тчэ узор сваёй бацькаўшчыны. Замест мёртвага персідскага ўзору (як перамога!) закрасаваў жывы "цвяток радзімы васілька".

Мабыць, васілёк — гэта перш за ўсё адметнасць, выразнасць. Блакіт вачэй беларуса, сінява азёр Беларусі. Гэта візітная картка нашай духоўнасці і адухоўленасці.

Рыгор Барадулін пісаў:

"Васільком у жыцці Беларушчыны
Назаўсёды застанецца Быкаў!"

Васільком ён застанецца не толькі таму, што ў яго спрадвечна беларускае імя (імя майго бацькі і тысяч беларусаў) — Васіль, васілёк... Але ў першую чаргу таму, што ён адметны (як сіні васілёк сярод залатога жыта), і, мабыць, таму, што ўсё жыццё намагаўся паставіць на п'едэстал духоўнае (найлепшае, найчысцейшае), высвеціць гэта духоўнае, даць яму славу.

Мы — як нацыя і грамадзяне

Незвычайна таленавіта і паглыблена пададзены адказ на білет № 11: "Ф.Скарына — беларускі першадрукар і асветнік".

Найчасцей мы гаворым пра Скарыну як пра першадрукара. Спытайце ў дзяцей любога ўзросту: "Чаму галоўны праспект сталіцы Беларусі носіць імя Ф.Скарыны?" І яны адкажуць: "Гэта ён надрукаваў першую беларускую кнігу". Так то яно так, але каб ён толькі надрукаваў, то быў бы проста выдавец. Але ж ён хацеў уздзейнічаць на духоўны стан нацыі як асветнік. І асветніцкая дзейнасць яго была такой жа шматграннай.

Друкуючы кнігі на роднай мове, Ф.Скарына клапаціўся, каб усё было зразумела кожнаму чалавеку, рабіў пераклады і тлумачэнні слоў. Гэта першыя лексікаграфічныя спробы.

Прадмовы і пасляслоўі да кожнай выдадзенай кнігі Бібліі — аснова яго літаратурна-публіцыстычнай спадчыны.

Асобныя ўрыўкі яго публіцыстыкі — дасканалыя вершы.

Пераканаўча расказваючы пра паэтычную спадчыну Ф.Скарыны, настаўніца зазначае, што ён не толькі паэт-філасаф, але і цудоўны літаратуразнаўца. Скарына зрабіў літаратуразнаўчы аналіз многіх кніг Бібліі, звярнуўшы ўвагу на іх жанравую адметнасць.

Аўтарка падае прозвішчы мецэнатаў, якім мы абавязаны тым, што наш слынны зямляк змог рэалізаваць свой дар: уславіць Бога і наш народ на векі вечныя.

Сімвал-знак Скарыны — выява сонца і месяца з абрысамі чалавечага твару. Гэта сімвал перамогі святла над цемрай, хвала кнізе, якая (як сонца — зямлю!) асвятляе чалавечыя душы, бо кніга — крыніца святла, мудрасці, ведаў, бо яна — "лекі для душы".

Так пра Францыска Скарыну яшчэ ніхто не гаварыў. Я згодна з М.І.Верціхоўскай, што ў тым, што мы ёсць сёння як нацыя і грамадзяне, найпершая заслуга Францыска Скарыны. Без яго ўсведамленне нас як нацыі і народа ў свеце было б праблематычным. Ён наш друк распачаў за паўвека да Фёдарава. Ён не толькі наш першы доктар навук — ён першы беларускі універсітэт. У яго творчай спадчыне — пачаткі ўсіх нашых пачаткаў.

Вяртанне Скарыны на Радзіму і ў нашы душы залежыць ад кожнага з нас...

Ментальнасць беларуса

Не адразу адкрываюцца дарогі ў глыбіню мастацкага твора. Іншы раз тэмы, вобразы, інтанацыі скрыты глыбока, і знайсці іх — значыць убачыць новую грань паэтыкі, адчуць тыя жывыя законы, па якіх развіваецца мастацтва.

Як убачыць на старонках даўно знаёмага твора той жа космас чалавечай душы. І як у гэтым космасе са сваім багатым духоўным светам жывуць, любяць, ненавідзяць Васіль Дзяцел і Ганна Чарнушка, страсці якіх па сваёй сіле параўнальны са страсцямі герояў твораў Шэкспіра, Льва Талстога, Бальзака.

Мележ быў першым, хто вывеў беларускую літаратуру на міжнародную арэну. 1946 год. Дзённік І.П.Мележа: "Напісаць вялікі твор аб тым, як змянялася і ламалася псіхіка беларускага селяніна з 1914 года да сягодняшняга дня...", "Хачу пазнаёміць другія народы з беларусамі, паказаць, хто мы такія..."

М.І.Верціхоўскай удалося неардынарна раскрыць тэму "Беларуская вёска ў часы калектывізацыі" (па раману І.Мележа "Людзі на балоце" — білет № 18). Пададзены ўсе элементы нашай ментальнасці як беларусаў — стрыманасць, абачлівасць, насцярожанасць да ўсяго новага, пачуццё меры ва ўсім, здаровы сэнс, вера толькі справам, а не словам. Засведчана і тое, як змяняўся менталітэт народа пад уздзеяннем часу і падзей.

Але найбольш грунтоўна гаворка пра ментальнасць ідзе ў адказе на білет № 17 — "Васіль Дзяцел і Ганна Чарнушка як мастацкія тыпы". У гэтых вобразах не толькі характар беларуса, а і яго менталітэт (што значна шырэй). Менталітэт — гэта своеасаблівы спосаб мыслення, склад розуму асобнага чалавека ці супольнасці людзей. Праз мастацкія тыпы Васіля Дзятла і Ганны Чарнушкі падаюцца аўтарам элементы менталітэту нашай нацыі.

Гэта перш за ўсё ўсведамленне каштоўнасцей, якія для чалавека і нацыі з'яўляюцца першаснымі, прыярытэтнымі (зямля як "аснова ўсёй Айчыне").

Па-другое, шляхі і сродкі, якімі беларусы ідуць да акрэсленай каштоўнасці — праца, нястомная праца, у якой выяўляецца ўся сіла і прыгажосць беларуса.

У жаночай ментальнасці Ганны — гатоўнасць віць гняздо з каханым чалавекам. Ментальнасць мужчынская — быць адказным за звітае гняздо.

Ці адкрыла Верціхоўская Амерыку?

Тым, што цябе ўзрушыла, заўсёды хочацца падзяліцца. Натыкаешся часам на такія цынічныя высновы некаторых калег, як: "Няма калі думаць — трэба грошы зарабляць", альбо: "Яна Амерыку не адкрыла — мы ўсе так працуем".

Такія, мякка кажучы, "заўвагі" выклікаюць сумненне. Я лічу, што гэта крытыканства, прафанацыя, зайздрасць чорная. Можа яны і няддрэнныя ўрокі даюць, тыя "працаголікі", што вядуць па 36 гадзін у тыдзень, але як Асобы (я ўпэўнена!) яны не спраўдзіліся. Бо Асоба будзе далікатна і тактоўна ставіцца да другой Асобы.

Можна працаваць — заўзята, штодзённа, настойліва, але "працаголік" нічога выдатнага не створыць, калі ён — не Асоба! І калі не будзе адчувацца ва ўсім карпатлівая праца ягонай душы.

Работа душы — галоўнае ў працы настаўніка-славесніка М.І.Верціхоўскай. Калі б я была інспектарам, у першую чаргу правярала б асноўную кнігу моваведа-літаратара (напрыклад, "Новую зямлю" Я.Коласа). Чысценькая, ніводнага пытальніка ці клічніка, ніводнай закладачкі — не чытана... Душой!

Памятаеце, як Таццяна Ларына адкрыла для сябе Анегіна ў яго кабінеце, праглядаючы кнігі, якія ён чытаў:

На их полях она встречает
Черты его карандаша.
Везде Онегина душа.
Себя невольно выражает
То кратким словом, то крестом,
То вопросительным крючком.

Калі ў славесніка пасля прачытання кнігі не засталося ні пытальніка ні клічніка — кніга не прачытана душой!

"Няма калі думаць..." — кажуць некаторыя. Вядома, што ў людзей заведзенага парадку, ясных (акрэсленых) практычных мэт і работа думкі ёсць тое ж "безделье". Хадзіць па кнігарнях, "рыцца" ў кнігах, думаць, гуляючы па парку, пісаць, чытаць — усё гэта для іх гульня. Працу думкі яны ніколі не назавуць сапраўднай працай.

Дык ці адкрыла Верціхоўская Амерыку?

Так, адкрыла. Яна адкрыла сябе як Амерыку, як новы мацярык, нязнаную Планету. Яна адкрыла сябе для нас (ужо ў каторы раз!) як сапраўднага знаўцу беларускай літаратуры. Тут Чалавек, Асоба і Настаўнік зліты ў адно. Бярыце!!! Хто колькі зможа ўзяць!

Ніна ВАСІЛЁВА-РУСАКОВІЧ,
настаўніца сярэдняй школы № 50
Мінска.

Залатая палітра

Юныя мастакі са Слуцка пакараюць самыя высокія вяршыні

Колер, лінія, кампазіцыя... Гэтымі паняццямі Гунэфа Фёдараўна Мацюшэнкава жыве штодзённа. Сказаць, што яна вучыць дзяцей маляваць, знаходзіць патрэбныя фарбы, каб адлюстраваць у работах навакольны свет — значыць не сказаць амаль нічога. Яна вучыць сваіх выхаванцаў адкрываць у сабе асобу, знаходзіць сваё "я" ў неабсяжным свеце мастацтва.

Бягучы год пачаўся для Гунэфы Фёдараўны з добрай падзеі. Яна атрымала прэмію Прэзідэнта нашай краіны за эстэтычнае выхаванне моладзі і педагагічнае майстэрства. Разам з ёй на цырымоніі ўручэння прэміі прысутнічаў адзін з лепшых яе вучняў — 13-гадовы Ілля Падалка. (у мінулым годзе ён быў Прэзідэнцкім стыпендыятам). Хлопчык падарыў А.Р.Лукашэнку адну са сваіх работ "Слуцкія матывы".

Выкладчыкі школы ведаюць: шматгадовая педагагічная праца Гунэфы Фёдараўны адзначана невыпадкова. Яна чалавек незвычайна творчы і таленавіты. Іскрынку таленту ўмее адшукаць ледзь не ў кожным сваім вучні.

Гунэфа Мацюшэнкава нарадзілася на Віцебшчыне. У Слуцк трапіла пасля заканчэння Віцебскай ВНУ. Спачатку працавала ў Бокшыцкай сельскай школе, потым — у школе № 7 Слуцка. З 1985 года выкладае кампазіцыю ў Слуцкай дзіцячай мастацкай школе. Колькі за гэты час прайшло праз яе рукі юных талентаў? Яна, напэўна, і не падлічыць.

Гунэфа Фёдараўна згодна з выказваннем вялікага знатака чалавечых душ Стэндаля: "Справа не ў тым, каб навучыцца маляваць, а ў тым, каб навучыцца думаць".

Яна імкнецца навучыць сваіх выхаванцаў думаць з першага класа мастацкай школы.

— Дзеці прыходзяць самыя розныя, — адзначае педагог. — Адны даволі слабенькія, марудлівыя, асаблівых талентаў ад прыроды ў іх не назіраецца. Такім цяжка раскрыцца ў рабоце. Але яны бываюць працалюбівымі, столькі прыкладваюць сіл і старання, што ў канчатковым выніку дабіваюцца поспехаў. А ёсць такія, што адразу паказваюць свае здольнасці. Аднак... на гэтым і спыняюцца...

З задавальненнем педагог расказвае пра свайго выхаванца Іллю Падалку. Яму ўсяго трынаццаць гадоў. Ён — хлопчык мэтанакіраваны. Першы поспех юнага мастака быў прыкметны — ён стаў адным з пераможцаў конкурсу "Фарбы зямлі", які праходзіў у Мінску. Туды ён прадаставіў цыкл сваіх работ "Сельскія матывы". Потым было прызнанне на міжнародных конкурсах, нарэшце — прэзідэнцкая стыпендыя. Гунэфа Фёдараўна адзначае, што цяпер Ілля ў сваіх работах выкарыстоўвае цікавую тэхніку (на мове мастакоў яна называецца "тэхнікай на асвятленне"), якая нарадзілася з невялікага дамашняга практыкавання. У гэтай манеры Ілля стварыў не адну цікавую работу.

Сярод таленавітых выхаванцаў Мацюшэнкавай — Зухра Міхайленка, работы якой былі адзначаны ў час міжнароднай выставы на Тайвані, Насця Чаур, Аляксандр Есіповіч, Іна Заяц. Спіс юных талентаў можна працягваць.

Асаблівая старонка ў педагагічнай дзейнасці Гунэфы Фёдараўны — ўдзел яе выхаванцаў у міжнародных выставах. Напрыклад, у 1998 годзе выхаванцы дзіцячай мастацкай школы са Слуцка ўдзельнічалі ў конкурсе дзіцячага малюнка ў Македоніі. Атрымалі "Залатую палітру і запрашэнне да ўдзелу ў пленэры. У тым жа годзе яе вучні ўдзельнічалі ў конкурсе "Радасць Еўропы" ў Югаславіі. У 1999 годзе ў Токіо работы вучняў школы былі адзначаны залатым, сярэбраным і трыма бронзавымі медалямі. Вельмі багатым на ўзнагароды быў мінулы год. У маі пяць навучэнцаў за ўдзел у конкурсе малюнка на Тайвані атрымалі бронзавы медаль, чатыры дыпломы. Тры сярэбраныя і чатыры бронзавыя ўзнагароды былі атрыманы ў міжнародным конкурсе малюнкаў у Токіо, два залатыя медалі — за ўдзел у конкурсе "Занка" (Венгрыя). Больш за 100 работ навучэнцаў, прысвечаных 2000-годдзю хрысціянства, экспануюцца ў Германіі. Калекцыі дзіцячых работ адпраўлены ў Іран і Расію. За апошнія пяць гадоў 12 навучэнцаў Гунэфы Фёдараўны атрымалі стыпендыі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі.

— Каб зрабіць адну выдатную работу, неабходна тры, або нават і чатыры тыдні, — гаворыць Мацюшэнкава. — На заняткі да мяне дзеці прыходзяць раз у тыдзень. Каб сфарміраваць 7-8 калекцый, спатрэбіцца паўгода.

Гунэфа Фёдараўна назвала цэлы спіс прозвішчаў сваіх выпускнікоў, якія сталі прафесійнымі мастакамі. Дарэчы, многія з іх не забываюць сваіх настаўнікаў, нярэдка наведваюцца ў сцены роднай школы. А што дае жывапіс тым, хто ніколі не звяжа гэты від мастацтва з далейшым сваім лёсам?

— Яны навучацца бачыць гармонію ў акаляючым іх свеце, — гаворыць педагог. У іх будзе развіта пачуццё густу, хіба гэта мала?

У час нашай гутаркі Мацюшэнкава сказала, што першыя крокі ў жывапісу пачынаюцца з таго, што дзяцей вучаць... вадзіць лінію. Гэта так проста і так складана адначасова. А яшчэ дзяцей прымушаюць адмовіцца ад стэрэатыпу, развіваць свае пачуцці.

Гунэфа Фёдараўна расказала, якія цікавыя эксперыменты яна праводзіць з дзецьмі, у час якіх яны вучацца сенсарнаму ўспрыняццю прыроды. Яна пачула пра гэты эксперымент па радыё, знайшла педагога вышэйшай навучальнай установы, якая расказвала пра яго. Дзеці з завязанымі вачыма знаёмяцца з дрэвамі, вывучаюць іх. А потым яны павінны знайсці менавіта "сваё" дрэва. Пасля гэтых урокаў вучні пісалі цудоўныя вершы. Пачыналі лепш усведамляць сваё месца ў гэтым свеце.

Цудоўны і адначасова складаны свет жывапісу сваім выхаванцам адкрываюць таксама выкладчыкі школы Ігар Цітkоўскі, Уладзімір Кожух, Таццяна Лешчанка, Алена Мяцельская на чале з дырэктарам Валерыем Драбеням. Яны дапамагаюць юным талентам знайсці саміх сябе.

Гунэфа Фёдараўна прызналася, што яна — максімаліст па сваёй прыродзе, чалавек вельмі патрабавальны да сябе і іншых. А яшчэ — яна чалавек апантаны, жыве любімай працай. Сама захапляецца габеленам, бацікам. У яе нямала цікавых уласных работ. Але шкадуе, што на ўсё не хапае часу. Ёсць у яе мара — стварыць у горадзе дзіцячую мастацкую галерэю, ёсць нямала іншых цікавых задумак. Застаецца спадзявацца, што яны спраўдзяцца.

Таццяна ГАЎРУСЁВА.

Дзевяцікласніца з Крычава Юля Клімянкова шые сабе адзенне модна і прыгожа. Шые яна і лялькам. Яна стварае касцюмы каралеў, прынцэс, воінаў. Дома ў Юлі сапраўдны лялечны тэатр моды.

НА ЗДЫМКУ: Юля Клімянкова і яе лялькі.

Фота Валерыя БЫСАВА. БЕЛТА.

Вопыт

Паспрабуй жа знайсці гэтага сябра

Сёння, калі якаснае навучанне немагчыма без умення самастойна здабываць і ўзнаўляць веды, у школах часцей пачалі звяртаць увагу на бібліятэчна-інфармацыйную асвету вучняў. Тое, што яшчэ гадоў дзесяць таму здавалася як бы залішнім, не надта істотным, сёння асэнсавана як неабходнейшая ўмова эфектыўнай адукацыі.

Высветлілася, што вучню трэба даваць веды пра разнастайныя інфармацыйныя крыніцы (як друкаваныя, так і электронныя), сістэму адбору патрэбнай інфармацыі; знаёміць з арганізацыяй фондаў, рэпертуарам бібліятэчных паслуг; вучыць, як скласці спіс выкарыстанай для напісання рэферата літаратуры, знайсці патрэбныя матэрыялы ў адкрытых калекцыях і інш. Усё гэта і многае іншае вучань засвоіць праз сістэму спецыяльных бібліятэчна-бібліяграфічных заняткаў (ББЗ).

На Беларусі гісторыя ББЗ пачалася ў 1976 годзе з пісем Міністэрства адукацыі БССР "Асновы бібліятэчна-бібліяграфічных ведаў вучняў 4-8 кл." і "Пра бібліятэчна-бібліяграфічныя веды малодшых школьнікаў". Праграма была вельмі нядрэнная, але эфекту не дала, бо заняткі не былі ўведзены ў сетку і не ўспрымаліся як абавязковыя.

Праз дзесяць гадоў нават у Мінску даследаванне паказала — каля 90 працэнтаў вучняў не ахоплены ББЗ. І гэта ў сталіцы, дзе акрамя школьных існуе сетка публічных і нават спецыялізаваных дзіцячых бібліятэк!

Па выніках праверкі былі распрацаваны меры, якія дапамаглі выправіць сітуацыю. У раённых аддзелах адукацыі былі падрыхтаваны загады, у адпаведнасці з якімі прадугледжвалася размеркаванне заняткаў паміж бібліятэкамі рознай ведамаснай прыналежнасці. Адбылася спецыяльная нарада намеснікаў дырэктараў мінскіх школ па выхаваўчай рабоце, дзе абмяркоўваліся пытанні арганізацыі ББЗ. Былі падрыхтаваны адпаведныя метадычныя матэрыялы, праведзены семінары, удасканалены формы ўліку. Усе прыкладзеныя намаганні далі магчымасць зафіксаваць амаль поўнае знікненне праблемы ахопленасці дзяцей ББЗ у Мінску.

Але актуальнасць праблемы эфектыўнасці заняткаў не знікае. Распаўсюджанне навейшых педагагічных тэхналогій выклікае неабходнасць якасных змен у бібліятэчна-інфармацыйнай асвеце.

Для эфектыўных ББЗ пажадана наяўнасць якаснага даведачна-бібліяграфічнага апарату, адкрытага доступу да фондаў, электроннага каталога і многіх іншых рэчаў, якімі забяспечана зусім нязначная колькасць школьных бібліятэк. Але ў супрацоўніцтве з публічнымі бібліятэкамі сотні школьных бібліятэкараў сёння праводзяць ББЗ якасна і ў поўным аб'ёме.

Безумоўна, яшчэ сустракаюцца недахоп і нават поўная адсутнасць увагі адміністрацыі да ББЗ, калі заняткі носяць выпадковы характар, праводзяцца непаслядоўна, замяняюцца дадатковымі прадметнымі. Але хочацца адзначыць пазітыўны вопыт, які апошнім часам сустракаецца ўсё часцей. Відавочна пашырэнне тэматыкі і ўдасканаленне форм правядзення ББЗ.

Формы правядзення заняткаў робяцца больш актыўнымі: усё часцей сярод іх сустракаюцца конкурсы, гульні, творчыя праекты і г.д. Узрастае значэнне практычных заданняў, калі размова пра пабудову каталогаў спалучаецца з самастойным пошукам кніг любімага аўтара, першага ці апошняга выдання вывучаемага твора або публікацый па пэўнай праблеме.

Незалежна ад таго, кім праводзяцца ББЗ і дзе, чацвёртая частка Дзённіка школьнай бібліятэкі фіксуе, для вучняў якіх класаў і па якой тэматыцы праводзіліся ББЗ. Адсутнасць базы не можа лічыцца прычынай для невыканання праграмы. У прыватнасці, распаўсюджана практыка тэму перыёдыкі для малодшых падлеткаў раскрываць на базе чытальнай залы дзіцячай бібліятэкі. Калі ў школьнай бібліятэцы адсутнічае сістэматычны каталог, то нехта выкарыстоўвае макет, нехта робіць акцэнт на сістэматычную картатэку артыкулаў, нехта звяртаецца ў бліжэйшую публічную бібліятэку. У выніку вучні атрымліваюць патрэбныя веды і пачынаюць разумець прызначэнне каталогаў, іх пошукавыя магчымасці, віды даведак, за якімі трэба звяртацца да каталогаў, і г.д.

Шкада, што нярэдка сустракаецца і такі пункт гледжання: "Бібліятэка ў нас такая слабая... Якія ж тут бібліятэчныя заняткі, калі яны нікому ў школе не патрэбны!" На жаль, такі настрой часта заахвочвае і сама адміністрацыя, калі адмаўляецца аплачваць правядзенне заняткаў. Недапушчальна, каб ББЗ разглядаліся як няякасныя ўрокі і час на іх правядзенне прапаноўвалася скарачаць, прычым у недапушчальнай форме: "Ну, хвілін за дваццаць раскажыце пра вашы каталогі". Ці ўзнікне ў прафесіянала (а менавіта яны павінны садзейнічаць распаўсюджанню бібліятэчна-інфармацыйнай культуры) жаданне працаваць у такіх умовах?

Часопіс "Бібліятэка прапануе" публікуе матэрыялы да правядзення бібліятэчна-бібліяграфічных заняткаў у рубрыцы "ББЗ — цікава і эфектыўна".

Выклікае цікавасць вопыт работы на карысць бібліятэчна-інфармацыйнай асветы вучняў Маскоўскага раёна Мінска. Там па ініцыятыве спецыяліста Маскоўскага раённага аддзела адукацыі Людмілы Варакса быў распрацаваны шэраг мерапрыемстваў па стымуляцыі гэтага накірунку дзейнасці. У выніку быў сабраны і абагульнены лепшы вопыт работы па правядзенні ББЗ сярод бібліятэчных карыстальнікаў.

Часопіс "Бібліятэка прапануе" публікуе матэрыялы да правядзення бібліятэчна-бібліяграфічных заняткаў у рубрыцы "ББЗ — цікава і эфектыўна". У апошніх нумарах прапанаваліся не толькі метадычныя парады па арганізацыі заняткаў, але і сцэнарыі асобных ББЗ з вопыту работы школьных бібліятэк Маскоўскага раёна Мінска. Прадстаўленыя ББЗ маюць інавацыйны кампанент, арыгінальную форму правядзення і ўжо на практыцы паказалі сваю эфектыўнасць.

ББЗ для пачатковай школы былі прадстаўлены экскурсіяй, тэатралізаваным святам для тых, хто ўпершыню запісаўся ў бібліятэку, творчымі заданнямі па тэмах "Выбар кніг у бібліятэцы", "Структура кнігі", "Навукова-пазнавальная літаратура для малодшых школьнікаў" і інш. Цікава, што нават самыя распаўсюджаныя тэмы спецыялісты імкнуліся напоўніць арыгінальным зместам. Узорам такога падыходу могуць лічыцца паказаныя калегам у сярэдняй школе № 154 заняткі па тэме "Твой сябар — кніга". Вынікам цеснага супрацоўніцтва з класнымі кіраўнікамі загадчыцы школьнай бібліятэкі Кацярыны Бураковай стала тое, што ББЗ ператварылася ў сапраўднае свята.

Надзвычай цікавым быў інтэграваны ўрок, праведзены бібліятэкарам і выкладчыцай рускай літаратуры ў сярэдняй школе № 215 па тэме "Крытычная літаратура". Імкнучыся прааналізаваць камедыю рускага драматурга Аляксандра Грыбаедава, вучні дэманстравалі здольнасць якасна працаваць з крыніцамі. Яны граматна вялі дыскусію, пераканаўча фармулявалі сваю пазіцыю. Ці не гэта — найлепшае сведчанне эфектыўнасці ББЗ?

У цесным супрацоўніцтве з адміністрацыяй навучальнай установы працуе бібліятэка гімназіі № 10 (дырэктар Алена Кабаковіч). А загадчыца бібліятэкі гімназіі № 61 Лілія Туруліна нават назвала суаўтарам сваіх заняткаў намесніка дырэктара па навукова-метадычнай рабоце Валянціну Маеўскую. Загадчыца бібліятэкі сярэдняй школы № 39 Ірына Бірыла прадставіла ББЗ, дзе ўдала спалучыліся займальнасць і інфармацыйная насычанасць. Калегі адзначылі надзвычай плённую дзейнасць у накірунку бібліятэчна-інфармацыйнай асветы бібліятэкі сярэдняй школы № 207 і асабіста Надзеі Самусевай.

Прыемна, што дзейнасць лепшых школьных бібліятэк раёна стала не толькі аб'ектам вывучэння, але і сродкам павышэння якасці бібліятэчнай працы ва ўсіх школах раёна.

Вопыт работы школьных бібліятэк Маскоўскага раёна — з'ява, якая заслугоўвае ўвагі.

Таццяна СЯРГЕЕВА,
галоўны бібліятэкар Рэспубліканскай навукова-педагагічнай бібліятэкі.

Асцярожна: дэструктыўныя секты

Не памыліцца дзвярыма

Канец XX стагоддзя адзначаны ростам цікавасці да рэлігіі, узмацнення яе ўплыву на жыццё людзей. Але адначасова з гэтым шырокае распаўсюджванне атрымалі і новыя, так званыя нетрадыцыйныя культы (секты).

"Ты павінен выйсці за межы рацыянальнасці"

Традыцыйныя рэлігіі не для ўсіх аказваюцца прымальнымі: для часткі людзей (асабліва гэта датычыцца моладзі) яны выглядаюць залішне кансерватыўнымі, складанымі для ўспрымання, патрабуюць паглыбленай духоўнай работы. Шмат каго адпужвае абрадавасць, незразумелая мова богаслужэння, яго працягласць. Сучасныя адукаваныя людзі спрабуюць спалучыць у сваім светапоглядзе рэлігійныя ідэі з навейшымі гіпотэзамі і нявырашанымі праблемамі навукі. Гэтае іх імкненне, а таксама недастатковую інфармаванасць пра сутнасць неакультаў і недасканаласць айчыннага заканадаўства спрабуюць выкарыстаць прадстаўнікі дэструктыўных сект, якія сёння актыўна спрабуюць наладзіць сваю дзейнасць у краіне.

Большасць дэструктыўных культаў — рэлігійныя, некаторыя з іх могуць маскіравацца пад палітычныя, псіхатэрапеўтычныя, адукацыйныя і камерцыйныя арганізацыі. За іх дзейнасцю хаваюцца непрыкметныя на першы погляд, але зусім канкрэтныя матэрыяльныя інтарэсы канкрэтных людзей.

На Беларусі былі адзначаны спробы дзейнасці наступных дэструктыўных сект:

"Царква аб'яднання" ("Царква Муна");

"Сям'я" ("Дзеці Бога");

"Ліга духоўнага адраджэння Санатана Дхарма";

"Аум Сенрыкё";

"Царква вучняў Ісуса Хрыста";

"Багародзічны цэнтр" (Марыянскі рух царквы Белай святой Русі");

"Царква апошняга запавету" (Вісарыёна);

"Сатаністы";

"Ахмадыя";

"Белае брацтва";

"Саенталагічная царква";

"Грамадства адзінства духоўных культур "Адраджэнне" і грамадства ведычнай культуры "Гаўрынга".

Дэструктыўнымі яны прызнаныя таму, што выкарыстоўваюць неэтычныя методыкі маніпулявання ў адносінах да сваіх прыхільнікаў, дэманструюць намер кантраляваць іх думкі, пачуцці і паводзіны з мэтай поўнага іх падпарадкавання лідэру.

Механізм залучэння і ўтрымання чалавека ў такой секце з'яўляецца адзіным для ўсіх таталітарных культаў. Падчас першых сустрэч вы не даведаецеся ні іх сапраўдных намераў, ні адносін да традыцыйных веравання. Пра запрошанага клапоцяцца, скіроўваюць на яго ўвагу так, каб ён адчуў поўную зацікаўленасць культыстаў у вырашэнні ўсіх тых праблем, якія яго хвалююць. У выніку такога падыходу, а таксама пастаянных сумесных малітваў і духоўных песнапенняў, бесперапынных стасункаў з членамі секты ў чалавека паступова знікае здольнасць крытычна ўспрымаць вучэнне секты. Далей працягваецца і ўрэшце завяршаецца разрыў папярэдніх сацыяльных сувязяў. Секты дамагаюцца татальнага кантролю не толькі над свядомасцю і мысленнем чалавека, але і над ладам яго жыцця. Адэпт секты практычна цалкам разрывае з папярэдняй работай, сям'ёй, захапленнямі. Ён ужо не ў стане крытычна ацэньваць акаляючую рэчаіснасць, у яго паяўляецца варожасць у адносінах да тых людзей, якія не з'яўляюцца членамі секты. І нават калі родныя адэпта дэструктыўнага культу альбо іншыя людзі спрабуюць "пасеяць" у яго сумненні ў рэлігійнай дактрыне, якую яму навязалі, ён адвяргае іх як праяўленне волі д'ябла, бо з цягам часу пачынае баяцца нават падумаць пра самастойнае жыццё па-за сектай.

"Удар любоўю" ("Love — bombing")

Сацыяльны склад нетрадыцыйных рэлігійных аб'яднанняў, плыняў, культаў і сект даволі спецыфічны. Большасць іх прыхільнікаў — моладзь ва ўзросце да 25 год, галоўным чынам навучэнцы, студэнты, інжынерна—тэхнічная, навуковая і творчая інтэлігенцыя.

Заманьванне падлеткаў у дэструктыўныя секты адбываецца з улікам ведання іх псіхалогіі і адпаведных рэакцый у паводзінах. Гэта, перш за ўсё, рэакцыі эмансіпацыі, якія праяўляюцца ў імкненні да свабоды ад апекі і кантролю, да незалежнасці ад бацькоў. Вярбоўшчыкі, залучаючы моладзь у секту, распальваюць варожыя адносіны да бацькоў, спрабуюць стварыць трэшчыну ў сям'і, а затым унушаюць і выхоўваюць адмоўныя адносіны да ўсіх, хто не ўваходзіць у секту.

Для падлеткаў, асабліва хлопчыкаў, характэрна таксама рэакцыя групавання з равеснікамі, патрэба (амаль на ўзроўні "статкавага" інстынкту) ў кантактах менавіта з імі, а не з дарослымі. Хлопчыкі-падлеткі схільныя да стварэння груп, іншы раз з асацыяльнымі паводзінамі, якія маюць свайго лідэра. Такім лідэрам і імкнецца стаць прапаведнік з секты. У групах маецца свая сімволіка, якая захапляе падлеткаў: мянушкі, свая "мова", рытуалы, абрады тыпу "братання крывёю" і інш. Стасункі ў секце заўсёды суправаджаюцца вялікім эмацыянальным накалам і "дзякуючы" гэтаму падлеткі часта становяцца абыякавымі да ўсяго астатняга, закідваюць вучобу ці працу.

Пэўны інтарэс у прадстаўнікоў секты выклікаюць і так званыя эгацэнтрычныя захапленні, уласцівыя часткі падлеткаў, — быць у цэнтры ўвагі, прыцягваць незвычайнасцю, экзатычнасцю сваіх паводзін. Такія падлеткі могуць захапляцца экстравагантным адзеннем, дэманстраваць зацікаўленасць прадметамі старажытнасці альбо моднай філасофскай плынню. На гэтай глебе магчыма і захапленне экзатычнай "новай рэлігіяй", якая не мае культурнага адзінства з гістарычна ўсталяванымі на радзіме каштоўнасцямі. Умела выкарыстоўваецца некаторымі сектамі і гіперсексуальнасць падлеткаў (напрыклад, ідэолагі секты "Сям'я" заахвочваюць ранняе ўступленне ў палавое жыццё і выпадковыя палавыя кантакты). І, як правіла, на першым этапе вярбоўшчыкі ўсіх сектаў выкарыстоўваюць "удар любоўю", гэта значыць мэтанакіраваную спробу ўцягнуць патэнцыяльную ахвяру ў гутарку, праяўляючы пры гэтым асаблівы клопат пра субяседніка і дэманструючы агульнасць інтарэсаў. Вярбоўшчыкі ўсімі спосабамі падкрэсліваюць здольнасці і неардынарнасць чалавека, якога спрабуюць залучыць у секту, устанаўліваюць і падтрымліваюць цесны эмацыянальны кантакт з ім. Калі вярбоўшчык вопытны і ўмелы, то гэтая тактыка дзейнічае амаль безадказна, асабліва ў дачыненні да падлеткаў.

Прафілактыка

Прафілактыка ўздзеяння дэструктыўных неакультаў на псіхіку чалавека павінна будавацца, перш за ўсё, на ведах пра тое, што сабою ўяўляюць гэтыя арганізацыі, якія яны маюць мэты і хто іх кіраўнікі. Трэба заўсёды ўдакладніць, што хаваецца за шыльдай арганізацыі, якую вам настойліва прапануюць наведаць. Напрыклад, секта Муна дзейнічала пад прыкрыццём такіх арганізацый як "Жанчыны ў барацьбе за мір", "Студэнцкая арганізацыя Сагр" і інш.

Усе, асабліва маладыя людзі, павінны мець дакладнае ўяўленне пра псіхатэхналогіі, якія выкарыстоўваюцца ў сектах. Тых, каго вярбуюць, і іх родных, павінны насцярожыць наступныя моманты: строгая вегетарыянская дыета; заахвочванне да абмежавання даўжыні сну; фарміраванне непрыязных адносін да бацькоў і родных; пільны кантроль за паводзінамі.

Бацькі павінны быць у курсе інтарэсаў і захапленняў сваіх дзяцей, аказваючы ім неабходную падтрымку, асабліва ў цяжкі падлеткавы перыяд, калі з-за няўстойлівасці характару дзеці лёгка паддаюцца чужому ўплыву.

Падрыхтавала
Святлана СУБОЦІНА.

Школе патрэбны рэлігіязнаўцы

Пытанні духоўнага развіцця ў апошні час набываюць усё большую актуальнасць. Рэлігія, якая запаўняе вакуум у пытаннях духоўнасці, пачынае займаць адпаведнае месца ў жыцці грамадства. Аднак праблемы ва ўзаемінах з царквой, выкліканыя працяглым перыядам абмежавання ў грамадстве яе ўплыву, яшчэ захоўваюцца. Сёння неабходна стварыць "пераходны мост", які дасць магчымасць людзям, выхаваным у атэістычных традыцыях, прыйсці да сапраўднага разумення духоўнасці і маральнасці.

Сёння вельмі актуальнымі становяцца пытанні процідзеяння ўплыву дэструктыўных сектаў на моладзь.

Выклікае трывогу і заклапочанасць уцягненне часткі моладзі ў сферу дзейнасці дэструктыўных сектаў, псеўдакультаў і неарэлігійных структур, якія часам дзейнічаюць пад выглядам грамадскіх арганізацый. У гарадах Гомельскай вобласці (Светлагорск, Рэчыца, Добруш, Мазыр) у розныя перыяды былі зафіксаваны злачынныя дзеянні, нават забойствы, учыненыя сатаністамі. На жаль, недахоп інфармаванасці і разумення грамадскай небяспекі гэтых сектаў прыводзіць да таго, што многія навучальныя ўстановы бяздзейнічаюць і не прымаюць аніякіх мер па спыненні іх работы ў маладзёжным асяроддзі.

Вось чаму пытанні духоўна-маральнага выхавання школьнікаў уключаюцца ў змест вучэбных заняткаў на курсах павышэння кваліфікацыі, у міжкурсавы перыяд дзейнасці Гомельскага абласнога інстытута павышэння кваліфікацыі. У студзені 2001 года на базе сярэдняй школы № 5 Гомеля быў праведзены семінар для інспектараў аддзелаў адукацыі, метадыстаў раённых і гарадскіх метадычных кабінетаў, якія курыруюць выхаваўчую работу, намеснікаў дырэктараў школ па выхаваўчай рабоце "Выкарыстанне духоўна-маральных каштоўнасцей рэлігійнага светапогляду і процідзеянне ўплыву дэструктыўных сектаў".

Рэлігійная сітуацыя на сённяшні дзень у нашай краіне і, у прыватнасці, у Гомельскай вобласці была прааналізавана прафесарам кафедры філасофіі і гуманітарных праблем адукацыі Акадэміі паслядыпломнай адукацыі Мінска М.Т.Аўсяевічам і дацэнтам кафедры беларускай культуры ГДУ імя Ф.Скарыны В.А.Адзіночанкам. Паводле іх слоў, сёння на тэрыторыі вобласці дзейнічаюць 154 праваслаўныя царквы, 129 хрысціянскіх абшчын пратэстанцкага толку, 19 рымска-каталіцкіх прыходаў, 5 іудзейскіх абшчын, 2 стараверскія царквы, 2 нехрысціянскія арганізацыі ўсходняй накіраванасці: абшчына Свядомасці Крышны і Бахаі. Рэлігія часта становіцца панацэяй ад усіх бед, апорай у цяжкім жыцці. Хаця, на жаль, многае, што здаецца духоўнасцю, мае толькі яе вонкавую абалонку.

Па праблемах узаемінаў дзяржавы і царквы, процідзеяння ўплыву дэструктыўных сект выступілі старшыня савета па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Гомельскага аблвыканкама В.В.Кляўцоў і член савета В.С.Трошка. Яны адзначылі, што апошнімі гадамі над моладдзю навісла пагроза масавага ўцягнення ў нетрадыцыйныя рэлігійныя культы. Любая рэлігія мае вострую патрэбу ў прытоку прыхаджан як залогу яе будучыні. Таму аб'ектам асаблівай увагі новых рэлігійных плыняў з'яўляецца моладзь. У юнацкім узросце з асаблівай вастрынёй паўстае праблема пошуку сэнсу жыцця і духоўнага настаўніка. На жаль, значная частка бацькоў не ў стане правільна зразумець і задаволіць духоўныя запыты сваіх дзяцей, і дзеці вымушаны шукаць адказу па-за сям'ёй. Досыць часта юнацкая неабачлівасць прыводзіць да рэлігійнага тупіка. Метады ўздзеяння неакультаў на падсвядомасць негатыўна адбіваюцца на псіхіцы, выклікаючы псіхічныя расстройствы, разбураюць увогуле асобу чалавека. Паводле даных прафесара кафедры псіхіятрыі Мінскага медыцынскага універсітэта А.І.Скугаравай, якая назірала амбулаторна і ва ўмовах клінічнай псіхіятрычнай бальніцы 94 чалавекі, якія падпалі пад апрацоўку дэструктыўных сектаў, 88 працэнтаў іх складаюць падлеткі і маладыя людзі. Амерыканскія псіхолагі апісваюць у ахвяр рознага роду неакультаў сіндром, які ўключае ў сябе тры абавязковыя кампаненты: падман, залежнасць, страх. Падлетак, трапляючы ў секту, па-за ёю адчувае сябе бездапаможным, няздольным прымаць самастойныя рашэнні; ён гатовы выканаць любыя ўстаноўкі свайго "духоўнага настаўніка".

Гэтаму можна супрацьпаставіць узмацненне ролі праваслаўя ў духоўным жыцці дзяцей і падлеткаў. Ігумен праваслаўнай царквы Андрэй Кравіцкі лічыць: "Неабходна фарміраваць у школьнікаў хрысціянскую культуру, любоў да гісторыі сваёй Айчыны. Тады моладзь будзе з большай павагай ставіцца да культуры свайго народа, нацыянальных традыцый. Неабходна ўзмацніць работу па стварэнні сістэмы рэлігіязнаўчай падрыхтоўкі вучняў".

Пра гэта ж — духоўна-маральнае выхаванне праз вывучэнне Біблії ў школе — гаварылі і іншыя ўдзельнікі семінара.

Сярод выкладчыкаў сёння даволі шмат людзей веруючых. Будучы перакананымі ў сапраўднасці прынятага імі веравызнання, яны актыўна ўдзельнічаюць у рабоце рэлігійных абшчын і лічаць абавязкам і правам несці сваю веру вучням. Але іх вера — гэта іх выбар. Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь і Закон "Аб свабодзе веравызнанняў і рэлігійных арганізацый", Закон "Аб адукацыі Рэспублікі Беларусь" указваюць на правa кожнага чалавека ажыццяўляць свабодны выбар рэлігіі.

Задача сям'і і школы — расказаць дзецям і падлеткам пра асноўныя сусветныя рэлігіі і вызначыць паводзіны вучняў у дачыненні да нетрадыцыйных неарэлігійных плыняў, сектаў, якія часта выкарыстоўваюць цікавасць моладзі да праблем светабудовы і схільнасць да самапазнання.

Падводзячы вынікі семінара, начальнік аддзела выхаваўчай работы абласнога ўпраўлення адукацыі Л.А.Воінава засяродзіла ўвагу на ролі школы і пазашкольных устаноў вобласці ў арганізацыі пазаўрочнай занятасці дзяцей і падлеткаў як неабходнага аспекту духоўна-маральнага выхавання.

Па выніках работы семінара было прынята рашэнне аб правядзенні Гомельскім абласным ІПК курсавой падрыхтоўкі рэлігіязнаўцаў з ліку педагагічных работнікаў на базе вышэйшай адукацыі з прыцягненнем спецыялістаў у галіне рэлігіязнаўства гарадскіх ВНУ, савета па справах рэлігій і нацыянальнасцей аблвыканкама. Былі вызначаны канкрэтныя тэрміны: чэрвень 2001 — красавік 2002 гг.

Людміла КАБКОВА,
метадыст аддзела кіруючых кадраў і рэгіянальнага развіцця адукацыі Гомельскага абласнога ІПК.

Пастаянна дзеючыя выставы дзіцячых мастацкіх твораў праходзілі ў Леановіцкім сельскім Палацы культуры Дзятлаўскага раёна, дзе дырэктарам Аляксандра Уладзіміраўна Шалеская (на здымку). Яна сама вядзе мастацкі гурток, усяляк прапагандуючы творчасць сваіх вучняў.

Фота Рамана КАБЯКА, БЕЛТА.

Духоўная казка

Таццяна Гайдукевіч — каардынатар міжнароднага руху "Адукацыя дзеля жыцця", які, лічыць яна, нясе новыя ідэі педагогікі эвалюцыі розуму Т.Ф.Акбашава, дае магчымасць убачыць адукацыю пад новым вуглом, раскрыць бязмежны духоўны, інтэлектуальны патэнцыял кожнай асобы.

Таццяна — аўтар своеасаблівых духоўных казак. Адну з іх прапануем увазе чытачоў.

Коннік без галавы

Ехаў па дарозе прыгажун-коннік на варaным кані, горда сядзеў у сядле і любаваўся сабой... Ён не заўважаў ні чароўнай прыгажосці навакольнага свету, ні вандроўнікаў, якія дзівіліся на яго і яго цудоўнага каня.

Ён быў на кані... Яму ўдалося стаць на галаву вышэйшым за ўсіх, і ён ведаў, што дзякуючы сваёй працы сеў на гэтага каня. Усё сваё жыццё ён прысвяціў набыццю ўсебаковых ведаў, і звалі яго — Інтэлект.

Перад ім здымалі капелюшы і пакланяліся, яму зайздросцілі... Ён жа лічыў сябе вартым гэтага, у яго ж было магутнае неперамożнае войска — яго веды.

Рухаючыся ўсё далей па сваёй жыццёвай дарозе, ён пачуў за спіной цокат капытаў, азірнуўся і ўбачыў конніка на белым кані, які ляцеў на такой імклівай хуткасці, што Інтэлект пазайздросціў яму і паспеў толькі крыкнуць:

— Ты хто?

— Я Розум, — адказаў коннік і памчаўся далей, толькі слуп пылу ўзняўся.

Інтэлект пачаў разважаць: "Розум... Я ж усё жыццё быў перакананы, што калі я Інтэлект, я і ёсць Розум, а ў яго і конь іншы, і хуткасць іншая. У чым жа сакрэт? Чым ён лепшы за мяне?".

Настрой яго адразу пагоршыўся. Ён зразумеў, што людзі дарэмна здымаюць перад ім капелюшы, а здымаць іх і пакланяцца трэба Розуму. Але як ім стаць? Як?

І нечакана ён вымавіў:

— Божа! Дапамажы пазнаць тайну, як дагнаць Розум?

Ён сам здзівіўся гэтай фразе:

— Чаму я так сказаў, я ж не веру ў Бога?..

І раптам ён пачуў Голас:

— Заўсёды ў самую цяжкую хвіліну чалавек, які нават не верыць у Бога, звяртаецца да яго за дапамогай ці просіць у яго абароны, проста перахрысціўшыся. Гэта адбываецца "счытванне" з тваёй падсвядомасці таго, чым ты сёння не жывеш, але што ляжыць у тваёй кладоўцы і можа быць запатрабавана.

Часцей карыстайся гэтай чароўнай кладоўкай, і тады ты будзеш ведаць намнога больш. Ты ж так спяшаўся назапасіць як мага больш ведаў, што кнігі проста глытаў, а іх трэба было "жаваць", як ёгі жуюць ежу — вельмі і вельмі павольна. Трэба жыць гэтымі ведамі, прапускаць іх праз сябе, праз сваё сэрца, сваю душу.

— Прапускаць праз душу? — здзівіўся Інтэлект. — Але як гэта зрабіць?

У зусім прыгнечаным стане ён злез з каня і прысеў на беразе ручая, які працякаў побач... Крышталёва чыстая вада быццам клікала яго. Ён акунуў рукі ў халаднаватую жыватворную плынь і супакоіўся.

Вада, якая мае здольнасць убіраць усе негатыўныя эмоцыі, ачышчаць чалавечае цела, узбадзёрыла і надала яму моцы; ён змог адчуць душэўны спакой, пачуццё трывогі пакінула яго.

Інтэлект расслабіўся, заплюшчыў вочы і, засынаючы, убачыў пяшчотныя, нібыта матчыны, рукі, якія лашчылі і супакойвалі яго.

— Я твая Душа, — пачуў ён, — я з'яўляюся пасрэднікам паміж тваім целам, якое можна проста параўнаць з жыватом, і Вышэйшым Божым Розумам, г.зн. Духам чалавека. Я ж, як рукі, перадаю любую інфармацыю Духу. Да таго часу, пакуль ты не навучышся звяртацца да мяне, не будзеш прапускаць свае веды праз мяне, ты не зможаш атрымаць сапраўдныя веды. Толькі я як пасрэднік здольная перадаць табе ў падарунак ад Духу жыватворны сок, неабходны для засваення ведаў, бо менавіта я, як рукі, кармлю цела Духам, перадаю свяшчэнную інфармацыю Сусвету чалавечаму целу і з'яўляюся вялікім алхімікам, здольным растварыць слой за слоем усё негатыўнае ў табе і зрабіць тваё цела тонкім, чуллівым, як струна, каб яно магло ўспрымаць і перадаваць музыку Сусвету... Чуллівасць — гэта розум будучыні.

Нечакана мроя спынілася, і Інтэлект задумаўся:

— Што гэта было такое? Мне ўдалося ўбачыць і пачуць сваю душу. Але як я дасягнуў гэтага?

Ён паспрабаваў прыгадаць усё да самых малых падрабязнасцей...

— Мне ўдалося расслабіцца і супакоіцца, стварыць штыль у сваёй душы, прыслухацца да сябе, а раней у мяне ўсё ніяк не было на гэта часу.

Ад радасці душа Інтэлекта заспявала, і ён спрытна ўскочыў у сядло. У яго з'явілася пачуццё ўпэўненасці ў сабе, і конь, калі адчуў моц свайго седака, павялічыў тэмп.

Інтэлект ехаў, паглыблены ў свае мары, і раптам убачыў цудоўную наезніцу з белым шлейфам і невялікай каронай святла на галаве; яна быццам плыла ў паветры, бо яе конь амаль не кранаўся зямлі.

"Хто гэта казачная прынцэса, хто гэта каралева?" — падумаў Інтэлект. І нечакана наезніца апынулася ля яго.

— Ты хацеў даведацца, хто я?

— Але як ты здагадалася, пра што я думаю? — запытаўся Інтэлект.

— Справа ў тым, што я — Інтуіцыя, і табе не трэба было нічога гаварыць мне, таму што я маю здольнасць адчуваць усё, што мне хочуць паведаміць. Мне ўдалося аб'яднаць у сабе розум і чуллівасць...

Інтэлект апусціўся перад чароўнай прыгажуняй на калені і пацалаваў яе руку, але яна жэстам папрасіла яго падняцца:

— Перад уяўным лікам ніколі не станавіся на калені! Сапраўднае ж Бажаство заўсёды нябачнае. Яно мае такую тонкую структуру, што яго нельга ўбачыць чалавечым вокам. І калі ты сапраўды хочаш стаць Розумам, вучыся слухаць сябе. Не будзь паслоннікам сваіх жаданняў, звязаным цёмнай зайздрасцю, злосцю і іншымі ўладарамі цемры. Разблытай гэтыя кайданы! Дай волю сваёй душы. Толькі праз яе ты зможаш атрымаць сапраўдныя веды. А пакуль ты ўсяго толькі бездапаможны коннік без галавы...

Таццяна ГАЙДУКЕВІЧ.

Праграма тэлеперадач на тыдзень

ПАНЯДЗЕЛАК, 25 ЧЭРВЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 23.50 Навіны.
7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
8.00 Рэзананс.
9.15 "Марская паліцыя".
10.10 Тэлебарометр.
10.30 Здароўе.
11.15 "Чалавек мора".
12.05 "Пакахонтас". Мультсерыял.
13.15 Маст. фільм "Атрад спецыяльнага прызначэння". 1-я серыя.
14.35 Урокі Н. Наважылавай.
15.10 "Казка вандраванняў". Маст. фільм для дзяцей.
17.00 "Марская паліцыя".
18.20 Зона Ікс.
18.30 Палітычныя дыялогі.
19.00 Прыгодніцкі фільм "Амазонія".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
21.45 Правы чалавека: погляд у свет.
22.05 "Чалавек мора".
22.55 Стадыён.
23.20 Планета "АРТ".
0.05 Футбол. Чэмпіянат Беларусі. "Маладзечна" - "Белшына" (Бабруйск). 2-гі тайм.

ГРТ

15.55 "Паветраныя замкі".
17.25 "Дзеці адзіноцтва". Спецрэпартаж.
17.45 Чакай мяне.
18.40 "Хто хоча стаць мільянерам?". Тэлегульня.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час. Інфармацыйны канал.
21.00 "Сакрэтныя матэрыялы" ("X-files").
23.00 Дзённік Маскоўскага кінафестывалю.
23.10 "На футболе" з Віктарам Гусевым.
23.50 "Поўная бяспека.

РАСІЯ

16.00 Весткі.
16.30 "Простыя ісціны".
17.00 Футбол. Чэмпіянат Расіі. "Спартак" (Масква) — "Лакаматыў" (Масква). Трансляцыя са стадыёна "Лужнікі".
19.30 Весткі-Масква.
19.50 "Цыган".
21.45 Міхаіл Жванецкі. "Простыя рэчы".
22.30 Весткі-Масква.
22.40 Падрабязнасці.
22.50 "Спекулянт". Маст. фільм.
1.00 "Спорт за тыдзень".
2.00 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

7.00 Праграма перадач.
7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.00 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін...
7.40 "Чыпаліна. Cipollino". Маст. фільм.
9.05 Тым часам.
9.30 Замежнае дак. кіно. "Альберта Маравія".
10.35 "Эмілі".
11.40 "Дзяўчынка на шары". Маст. фільм.
12.40 "Канікулы Баніфацыя". Мультфільм.
13.00 "Вівальдзі-аркестр" у Царыцына".
13.45 "Перапынак". Мультфільм.
14.15 Сферы. Міжнародны агляд.
15.00 Навіны.
15.10 "Прыгоды швейцарскай сям'і Робінсан".
15.45 "Руская дарога". Дак. фільм.
16.35 "Эмілі".
17.40 Звышнавука. "Місія на Марс".
18.05 "Зоркі белых начэй". Перадача 2-я.
18.30 Айчына і лёсы. Булла.
19.10 "Вячэрняя казка".
19.50 "Performance мастака Алега Кудрашова". Дак. фільм.
20.05 Г. Ахматава "Паэма без героя". Спектакль тэатра "Новая опера" і антрэпрыза Алы Дзямідавай.
21.10 Пасля навін...
21.30 Ад кінаавангарда да відэаарта. "Хавальнікі".
22.00 Валейбол. Сусветная ліга. Фінал (Польшча, г. Катавіцы).

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30 "Сёння раніцай". Інфармацыйная праграма.
5.15, 6.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.35 Крымінал.
5.35, 6.50 Вялікія грошы.
5.45, 7.20 У запас.
6.20, 7.35 Карданны вал.
7.45, 9.25 Маст. фільм "Карназаўр".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
11.30 "Вялікі перапынак". 1-я серыя.
13.30 Стары тэлевізар.
14.40 Лялькі.
15.35 Крымінал.
15.50 Супербаявік "Смяротная бітва".
16.50 "Круты Уокер: правасуддзе па-тэхаску".
18.30 Герой дня.
18.45 Крымінал.
19.05 Камедыйны дэтэктыў "Што сказаў нябожчык".
20.15 "Крымінальная Расія". "Няўлоўны ўзломшчык". 1-я серыя.
21.45 "Прафесіяналы".
23.25 "Недатыкальныя".

СТБ

6.00 "Д'яблік". Мультсерыял.
6.30 "Прыгоды стэпавага мышаняці".
7.00 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30 "Віртуальны свет".
8.45 Камедыйны баявік "Мае шчаслівыя зоркі".
10.35 Інфармацыйная праграма "168 гадзін Мінска".
11.05 Камедыя "Доктар вучыцца".
13.00 Музыка на СТБ.
13.20 "Кінаафіша Мінска".
13.30 Навіны СТБ.
13.45 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Сакрэтныя матэрыялы".
16.00 "Д'яблік".
16.30 "Прыгоды стэпавага мышаняці".
17.00 "Дракоша і кампанія".
17.30 Навіны СТБ.
17.45 "На напрамку". Музычна-забаўляльная праграма.
18.00 "Раузан" Тэленавэла.
19.00 "Выпадковы сведка".
19.30 Навіны СТБ.
19.45 Мінск на скрыжаванні стагоддзяў.
20.00 "Мэш".
20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Марш Турэцкага".
22.10 Трылер "Катастрофа".
0.15 "Віртуальны свет".
0.25 "Культурнае жыццё Мінска".
0.30 Футбольны кур'ер.
0.45 "Па напрамку".
1.00 Навіны СНД.

АЎТОРАК, 26 ЧЭРВЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 23.40 Навіны.
7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
8.05 "Марская паліцыя".
9.10 "Тайны свет Алекс Мак".
9.35 Стадыён.
10.00 "Увага! Зямля круціцца!" Дак. фільм цыкла "Эўрыка! Я памыляўся!".
11.15 "Чалавек мора".
12.05 Тэленавігатар.
12.30 Арсенал.
13.10 "Атрад спецыяльнага прызначэння". Маст. фільм. 2-я серыя.
14.25 Дак. серыял "Скарбы сусветнай культуры".
15.10 "Казкі бацькі Кастора".
15.20 "Усе на арбіту!". Пазнавальны серыял для дзяцей.
15.35 "Тайны свет Алекс Мак".
16.05 "5х5". Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
17.00 "Марская паліцыя".
18.20 Зона Ікс.
18.30 "Масква—Мінск".
18.50 Меладрама "Пагоня за Д.Б. Куперам".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
21.55 "Чалавек мора".
22.45 Спорт-кур'ер.
23.00 Ток-шоу "Будні". "Моладзь — наша будучыня".

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 22.55 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі".
9.15 "Хто хоча стаць мільянерам?" Тэлегульня.
10.15 Пакуль усе дома.
10.50 Бібліяманія.
14.20 Цар гары.
14.45 ...Да шаснаццаці і старэй.
15.20 Мультфільм "Пакемон".
15.45 Вясёлыя гісторыі ў часопісе "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі".
17.25 "Усе падарожжы каманды Кусто". "Скарбонкі мора".
17.55 Як гэта было. Бодзібілдынг у СССР. 1965 год.
18.40 Маст. фільм "Зала чакання".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Інфармацыйны канал.
21.00 Маст. фільм "Па дадзеных крымінальнага вышуку...".
22.25 "Формула ўлады". Прэзідэнт Украіны Леанід Кучма.
23.10 Дзённік Маскоўскага кінафестывалю.
23.20 Камедыя "Атэль разбітых сэрцаў".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 "Цыган".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Простыя ісціны".
17.00 "Сетка".
18.00 "Паветраная паліцыя".
19.30 Весткі-Масква.
19.50 "Цыган".
21.15 Аўтарская праграма Алены Масюк "Краіна маўчання".
22.30 Весткі-Масква.
22.40 Падрабязнасці.
22.50 Мужчына і жанчына. Сяргей Кірыенка.
23.45 Трылер "Дойлід ценяў".
1.35 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

7.00 Праграма перадач.
7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.05 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін...
7.40 "Дванаццаць месяцаў". Мультфільм.
8.45 Канцэрт Акадэмічнага аркестра рускіх народных інструментаў пад кіраўніцтвам Н. Някрасава.
9.25 Звышнавука. "Місія на Марс".
9.50 "Саната пра Нікалае". Дак. фільм.
10.40 "Эмілі".
11.40 "Прыгоды Траўкі". Маст. фільм.
13.00 "Уладзімір Фельцман іграе Баха".
13.45 "Размова ў дарозе". Праграма У. Лакшына. Перадача 1-я.
14.30 "Спортландыя".
15.00 Навіны.
15.10 "Прыгоды швейцарскай сям'і Робінсан".
15.45 "Справа жыццёвая".
16.10 "Бачу цэль!" Тэлечасопіс.
16.40 "Эмілі".
17.40 "Ноу-хау". Тэлечасопіс.
17.55 "З канцэртнай залы". Эдуард Грач і аркестр "Масквія" у праграме "Часы года".
18.20 "Цытаты з жыцця". Барыс Аверын.
19.00 "Вячэрняя казка".
19.25 Праграма перадач.
19.50 Пасля навін...
20.10 Трэці званок. Праграма аб тэатрах Санкт-Пецярбурга.
20.40 Маст. фільм "Сёмы спадарожнік".
22.05 Валейбол. Сусветная ліга. Фінал (Польшча, г. Катавіцы).

НТБ

5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30 "Сёння раніцай". Інфармацыйная праграма.
5.15, 6.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.35 Крымінал.
5.35, 6.50 Вялікія грошы.
5.45, 7.20 У запас.
6.20, 7.40 Карданны вал.
7.50 Дэтэктыў "Што сказаў нябожчык?".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
9.25 "Прафесіяналы".
10.25 Крымінал. "Чыстасардэчнае прызнанне".
11.30 "Вялікі перапынак".
13.30 Стары тэлевізар.
14.45 У запас.
15.35 Крымінал.
15.50 Супербаявік "Смяротная бітва".
16.50 Баявік "Круты Уокер: правасуддзе па-тэхаску".
18.30 Герой дня.
18.45 Крымінал.
19.05 Дэтэктыў "Што сказаў нябожчык?".
20.15 "Крымінальная Расія". "Няўлоўны ўзломшчык". 2-я серыя.
21.45 "Прафесіяналы".
23.25 "Недатыкальныя".

СТБ

6.00 "Д'яблік".
6.30 "Прыгоды стэпавага мышаняці". Мультфільм.
7.00 Аўтапанарама.
7.20 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30 Навіны СНД.
8.45 Баявік "Паляўнічыя на людзей".
10.35 "Дыскаверы" на СТБ.
10.55 "Віртуальны свет".
11.05 Драма "Пармскі манастыр".
12.55 "1/52" Спартыўны агляд.
13.20 "Кінаафіша Мінска".
13.30 Навіны СТБ.
13.45 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Марш Турэцкага".
16.00 "Д'яблік".
16.30 "Прыгоды стэпавага мышаняці". Мультфільм.
17.00 "Дракоша і кампанія".
17.30 Навіны СТБ.
17.45 "Віртуальны свет".
17.55 "Культурнае жыццё Мінска".
18.00 "Раузан". Тэленавэла.
19.00 "Выпадковы сведка".
19.30 Навіны СТБ.
19.45 Мінск на скрыжаванні стагоддзяў.
20.00 "Мэш".
20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Марш Турэцкага".
22.10 Трылер "Столік на аднаго".
0.30 Аўтапанарама.
0.45 Драма "Пармскі манастыр".

СЕРАДА, 27 ЧЭРВЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 23.20 Навіны.
7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
8.05 "Марская паліцыя".
9.10 "Тайны свет Алекс Мак".
9.35 Сутнасць. Духоўная праграма.
10.00 "Касцявая ліхаманка". Дак. фільм цыкла "Эўрыка! Я памыляўся!".
11.15 "Чалавек мора".
12.15 VI Нацыянальны фестываль беларускай паэзіі і песні "Маладзечна-2001". Канцэрт Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капелы Рэспублікі Беларусь імя Р. Шырмы.
13.10 "Атрад спецыяльнага прызначэння". Маст.фільм.
14.25 Дак. серыял "Скарбы сусветнай культуры".
15.10 "Казкі бацькі Кастора".
15.20 "Усе на арбіту!".
15.35 "Тайны свет Алекс Мак".
16.05 "5х5".
17.00 "Марская паліцыя".
18.20 Зона Ікс.
18.30 Гадзіна прафесіянала.
19.00 Сямейная меладрама "Можа быць дзетка".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
21.55 "Чалавек мора".
22.45 Спорт-кур'ер.
22.55 Крымінальнае дасье.

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.30 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі".
9.15 Шматсерыйны фільм "Зала чакання".
10.20 "Смехапанарама" Яўгена Петрасяна.
10.50 Бібліяманія.
14.20 Кліч джунгляў.
14.45 ...Да шаснаццаці і старэй.
15.20 Мультсерыял "Пакемон".
15.45 Вясёлыя гісторыі ў часопісе "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі".
17.25 "Усе падарожжы каманды Кусто". "Насустрач мінуламу".
17.55 Чалавек і закон.
18.40 Шматсерыйны фільм "Зала чакання".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час. Інфармацыйны канал.
21.00 Камедыя "Пераключаючы каналы".
23.00 Рускі экстрым.
23.50 Дзённік Маскоўскага кінафестывалю.
0.00 Маст. фільм "Замарожаны каліфарніец".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 "Цыган".
9.45 Сатырычны кіначасопіс "Фіціль".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Простыя ісціны".
17.00 "Сетка".
18.00 "Паветраная паліцыя".
19.30 Весткі-Масква.
19.50 "Цыган".
21.20 Аўтарская праграма Алены Масюк "Ханскі шацёр".
22.30 Весткі-Масква.
22.40 Падрабязнасці.
22.50 "И дольше века...". Дакументальна-публіцыстычная праграма Уладзіміра Малчанава. Міхаіл Велер.
23.30 Баявік "Кікбоксер-III".
1.25 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

7.00 Праграма перадач.
7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.05 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін...
7.40 "Дзікія лебедзі". Мультфільм.
8.45 "Сем сэрцаў нашу па свеце".
9.25 "Бачу цэль!".
9.50 "Сола трубы". Дак. фільм.
10.40 "Эмілі".
11.40 "Кропка, кропка, коска...". Маст. фільм.
13.00 "Сабака ў ботах". Мультфільм.
13.45 "Размова ў дарозе". Праграма В. Лакшына.
14.25 Ф. Шапен. Саната 3. Выконвае Э. Вірсаладзе.
15.00 Навіны.
15.10 "Прыгоды швейцарскай сям'і Робінсан".
15.45 "Мемфіская прыгажуня. Гісторыя лятаючай крэпасці". Дак. фільм.
16.25 Усе суры Карана.
16.35 "Эмілі".
17.40 "Расійскі кур'ер". г. Сызрань.
18.05 Штрыхі да партрэта мастака. Вячаслаў Паўлаў.
18.30 Магія кіно.
18.45 Рэжысёры сучаснага захада. "Арыяна Мнушкіна. "Theatre du Soleil" (Тэатр Сонца). Аўтарская праграма А. Барташэвіча.
19.10 "Вячэрняя казка".
19.25 Праграма перадач.
19.50 Пасля навін...
20.10 "Інгмар Бергман. Пра жыццё і работу".
20.50 "Турма". Маст. фільм.
22.05 Валейбол. Сусветная ліга. Фінал (Польшча, г. Катавіцы).

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30 "Сёння раніцай". Інфармацыйная праграма.
5.15, 6.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.35 Крымінал.
5.35, 6.50 Вялікія грошы.
5.45, 7.20 У запас.
6.20, 7.40 Карданны вал.
7.50, 19.05 Баявік "Што сказаў нябожчык".
9.0, 11.00, 13.00, 15.00, 18,00, 21.00, 23.00 Сёння.
9.25, 21.45 "Прафесіяналы".
10.30 "Асяроддзе". Экалагічная праграма.
11.30 "Вялікі перапынак".
13.30 Стары тэлевізар.
14.45 У запас.
15.35 Крымінал.
15.50 Супербаявік "Смяротная бітва".
16.50 "Круты Уокер: правасуддзе па-тэхаску".
18.30 Герой дня.
18.45 Крымінал.
20.15 "Раслінлнае жыццё". Праграма Паўла Лабкова.
21.45 "Прафесіяналы".
23.25 "Недатыкальныя".

СТБ

6.00, 16.00 "Д'яблік".
6.30, 16.30 "Прыгоды стэпавага мышаняці".
7.00 "Сімсаны".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30 Навіны СНД.
8.45 "Кіно". Драма Чарлза Хэйда "Куперстоун".
10.35 Інфармацыйна-пазнавальная праграма "Еўропа сёння".
10.55 "Віртуальны свет".
11.05 Драма "Пармскі манастыр".
12.55 Музыка на СТБ.
13.20 "Кінаафіша Мінска".
13.30 Навіны СТБ.
13.45 "Пляж".
14.45, 21.00 "Марш Турэцкага".
17.00 "Дракоша і кампанія".
17.30 Навіны СТБ.
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурнае жыццё Мінска".
18.00 "Раузан". Тэленавэла.
19.00 "Выпадкоы сведка".
19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
19.45 Мінск на скрыжаванні стагоддзяў.
20.00 "Мэш".
20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
20.45 "Вечарніца".
22.00 Камедыя "Англійскі цырульнік".
0.05 "Віртуальны свет".

ЧАЦВЕР, 28 ЧЭРВЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 23.50 Навіны.
8.05 "Марская паліцыя".
9.10 "Тайны свет Алекс Мак".
9.35 Мультыклуб.
10.05 "Што новага, доктар?". Дак. фільм.
11.15 "Чалавек мора".
12.05 Вялікі сняданак.
12.35 25-ы кадр.
13.15 "Атрад спецыяльнага прызначэння". Маст. фільм.
14.40 Дак. серыял "Скарбы сусветнай культуры".
15.10 "Казкі бацькі Кастара". Мультфільм.
15.20 "Усе на арбіту!". Серыял.
15.35 "Тайны свет Алекс Мак".
16.05 "5х5".
17.00 "Марская паліцыя".
18.20 Зона Ікс.
18.35 "Тайныя спружыны палітыкі".
19.00 Драма "Месяц Рыдлера".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 "Чалавек мора".
22.45 Спорт-кур'ер.
23.00 "Сад мары". Перадача для дачнікаў.
23.25 Каралеўскае паляванне.

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.05 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі".
9.15 Маст. фільм "Зала чакання".
10.20 ЗіновійГердт у праграме "Жыццё выдатных людзей".
10.50 Бібліяманія.
14.20 Праграма "100 працэнтаў".
14.45 ...Да шаснаццаці і старэй.
15.20 "Пакемон".
15.45 "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі".
17.25 "Усе падарожжы каманды Кусто".
17.55 Праграма "Працэс".
18.40 Маст. фільм "Зала чакання".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
21.00 "Ілюзія забойства".
23.20 Дзённік Маскоўскага кінафестывалю.
23.30 Джаз. Сусветная гісторыя.

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 Тэлесерыял "Цыган".
9.45 "Фіціль".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Простыя ісціны".
17.00 Серыял "Сетка".
18.00 "Паветраная паліцыя". Серыял.
19.30 Весткі — Масква.
19.50 "Цыган".
21.25 Аўтарская праграма Алены Масюк "Этапам на Захад".
22.30 Весткі — Масква.
22.40 Падрабязнасці.
22.50 Маст. фільм "Падмаскоўныя вечары".
0.45 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

7.00 Праграма перадач.
7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 19.30, 23.00 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін...
7.40 "Прыгоды чароўнага глобуса, ці Хітрыкі ведзьмы". Мультфільм.
8.45 "Гук Сусвету". Велімір Хлебнікаў.
9.40 "Справа жыццёвая".
10.10 "Пейзаж рускай душы". Дак. фільм.
10.40 "Эмілі".
11.40 "Зусім прапашчы".
13,45 "Размова ў дарозе". Праграма В. Лакшына.
14.30 "Легенды перуанскіх індзейцаў". "Паляванне". Мультфільмы.
15.00 Навіны.
15.10 "Прыгоды швейцарскай сям'і Робінсан".
15.35 "Машачка і мядзведзь".
15.55 М. Ляскоў. "Тупейны мастак". Выконвае Н. Гундарава.
16.40 "Эмілі".
17.40 Шляхі Гасподнія...
18.05 "Улада факта".
18.20 "Час музыкі".
18.45 "Асеннія партрэты". Уладзімір Васільеў.
19.10 "Вячэрняя казка".
19.50 Пасля навін...
20.10 "Інгмар Бергман. Аб жыцці і рабоце".

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30 "Сёння раніцай".
5.15, 6.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6,35 Крымінал.
5.35, 6.50 Вялікія грошы.
5.45, 7.20 У запас.
6.20, 7.40 Карданны вал.
7.50 "Што сказаў нябожчык".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
9.25 Серыял "Прафесіяналы".
10.30 Кватэрнае пытанне.
11.30 Камедыя "Вялікая перамена".
13.30 Стары тэлевізар.
14.45 У запас.
15.35 Крымінал.
15.50 Супербаявік "Смяротная бітва".
16.50 Серыял "Круты Уокер: правасуддзе па-тэхаску".
18.30 Герой дня.
18.45 Крымінал.
19.05 "Што сказаў нябожчык".
22.20 Прафесія — рэпарцёр. Ігар Ваяводзін "Спецадзенне для кахання".
21.45 Серыял "Прафесіяналы".
23.25 Серыял "Недатыкальныя".
0.25 Праграма перадач на заўтра.

СТБ

6.00 "Нячысцік". Мультфільм.
6.30 "Прыгоды сцяпнога мышаняці".
7.00 "Сімпсаны".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30 Навіны СНД.
8.45 Камедыя "Англійскі цырульнік".
10.35 "Дыскаверы" на СТБ.
10.55 "Віртуальны свет".
11.05 Трылер "Бостанскі душыцель".
13.20 "Кінаафіша Мінска".
13.30 Навіны СТБ.
13.45 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж". Тэлесерыял.
15.00 "Марш Турэцкага".
16.00 "Нячысцік". Мультфільм.
16.30 "Прыгода сцяпнога мышаняці".
17.00 "Дракоша і кампанія". Тэлесерыял.
17.30 Навіны СТБ.
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурнае жыццё Мінска".
18.00 "Раузан". Тэленавела.
19.00 "Экзотыка".
19.15 "Рамонт".
19.30 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
19.45 Мінск на скрыжаванні стагоддзяў.
20.00 "Мэш". Камедыйны серыял.
20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Марш Турэцкага".
22.00 Трылер "Каханне да труны".
0.15 "Віртуальны свет".
0.30 "Бостанскі душыцель". Трылер.

ПЯТНІЦА, 29 ЧЭРВЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 23.25 Навіны.
8.05 "Марская паліцыя".
9.10 "Тайны свет Алекс Мак".
9.35 Час прафесіянала.
10.05 "Мамі-бактэрыя". Дак. фільм.
11.10 "Чалавек мора".
12.00 "Славянскаму базару ў Віцебску — 10 гадоў".
13.15 "Атрад спецыяльнага прызначэння". Маст. фільм. 5-я серыя.
14.25 "Скарбы сусветнай культуры".
15.10 "Казкі бацькі Кастара". Мультсерыял.
15.20 "Усе на арбіту!".
15.35 "Тайны свет Алекс Мак".
16.05 "5х5".
17.00 "Марская паліцыя".
18.20 Зона Ікс.
18.35 Свет і мы.
19.00 "Канстанцін Заслонаў". Маст. фільм.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 "Чалавек мора".
22.50 Спорт-кур'ер.
23.00 "Сустрэча ў Траецкім".

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 0.15 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі".
9.15 Шматсерыйны фільм "Зала чакання".
10.20 Мікалай Слічэнка ў праграме "Жыццё славутых людзей". **10.50** Бібліяманія.
14.20 Камедыя "Прывід "Чорная барада".
16.00 "Паветраныя замкі".
17.25 "З лёгкай парай!".
18.00 Выратавальнікі. Экстранны выклік.
18.30 Смачныя гісторыі.
18.40 Поле цудаў.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.55 Камедыя "Хачу вашага мужа".
22.20 Закрыццё III Сусветнай тэатральнай Алімпіяды.
0.30 Дзённік маскоўскага кінафестывалю.
0.40 Рэальная музыка.

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.15 "Цыган".
9.50 "Фіціль".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 Дэтэктыў "Без права на памылку".
18.00 "Паветраная паліцыя".
19.30 Весткі — Масква.
19.50 Міхаіл Задорнаў. "Ад путча да Пуціна".
22.00 Дэтэктыў "Следствам устаноўлена".
23.55 Гукавая дарожка.
0.50 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

7.00 Праграма перадач.
7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.05 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін...
7.40 "Канёк-Гарбунок". Мультфільм.
8.50 "Рускае мастацтва. Разьба і роспіс па дрэву".
9.15 "Не памірай ніколі". Дак. фільм.
10.05 Канцэрт Маскоўскага дзяржаўнага сімфанічнага аркестра пад кіраўніцтвам П. Когана.
10.35 "Як хутка заканчваецца жыццё". Монаспектакль.
11.40 "Айбаліт-66". Маст. фільм.
13.45 Літаратурныя эцюды. "Яўген Анегін".
15.00 Навіны.
15.10 "Прыгоды швейцарскай сям'і Робінсан".
15.50 "Лік". Дак. фільм.
16.15 Новамабіль.
17.00 Правінцыяльныя музеі. "Пасля правадыра".
17.40 "Сенсацыя! Сенсацыя? Сенсацыя..."
18.05 Майстры вялікага тэатра.
18.30 Кінапанарама.
19.10 "Вячэрняя казка".
19.25 Праграма перадач.
19.50 Пасля навін...
20.10 "Учора з Аляксандрам Дольскім".
20.35 "Інгмар Бергман. Аб жыцці і аб рабоце".
21.05 "У прысутнасці клоуна". Маст. фільм. Частка 2-я.
22.05 Валейбол. Сусветная ліга.

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30 "Сёння раніцай".
5.15, 6.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.35 Крымінал.
5.35, 6,50 Вялікія грошы.
5.45, 7.20 У запас.
6.20, 7.40 Карданны вал.
7.50 "Што сказаў нябожчык".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.25 Серыял "Прафесіяналы".
10.25 Падарожжы натураліста.
11.25 Камедыя "Апошняе справа Варанага".
13.30 Стары тэлевізар.
14.45 У запас.
15.30 "Вуліца Сезам".
15.55 Супербаявік "Смяротная бітва".
16.50 "Круты Уокер: правасуддзе па-тэхаску".
18.35 Крымінал.
19.00 Прыгодніцкі баявік "Груз без маркіроўкі".
21.50 "Жаночы погляд" Аксаны Пушкінай.
22.35 Маст. фільм "Я свабодны, я нічый".

СТБ

6.00 "Нячысцік". Мультсерыял.
6.30 "Прыгоды сцяпнога мышаняці".
7.00 "Сімпсаны".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.15 "Святло і цені". Гісторыя мастацкай фатаграфіі.
8.30, 2.55 Навіны СНД.
8.45 Трылер "Любоў да труны".
10.35 "Дыскаверы" на СТБ.
10.55 "Віртуальны свет".
11.05 Драма "Малер".
13.20 "Кінаафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Марш Турэцкага".
16.00 "Нячысцік".
16.30 "Прыгоды сцяпнога мышаняці".
17.00 "Дракоша і кампанія".
17.45 "У напрамку".
18.00 "Раузан".
19.00 "Выпадковы сведка".
19.30 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
19.45 Мінск на скрыжаванні стагоддзяў.
20.00 "Мэш". Камедыйны серыял.
20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Чорны пакой". Цыкл мастацкіх фільмаў.
22.10 Баявік "Шаленства космасу".
0.15 "Віртуальны свет".
0.30 Драма "Малер".
2.40 "У напрамку".

СУБОТА, 30 ЧЭРВЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 15.00, 19.00 Навіны.
7.15 Існасць.
7.45 Дак. фільм "Смаргонскія хронікі". **8.30** Здароўе.
9.10 "Пакахонтас".
9.40 Прэм'ер-парад.
10.10 "Усё нармальна, мама!".
10.45 Сад мары.
11.10 Мультыклуб.
11.40 "Кувалда". Гумарыстычны серыял.
12.35 Каралеўскае паляванне.
13.00 Чароўная шкатулка "Саюзмультфільма".
13.35 "25 градусаў на Поўдзень".
14.30 Сталіца. Інфармацыйна-аналітычная праграма.
15.10 "Формула стварэння". Фільм 2-гі. "Палац Рэспублікі".
15.35 "Мы — хлопцы жывучыя". Маст. фільм.
17.00 КВЗ. 1/4 фіналу Еўралігі.
18.25 З дакладных крыніц.
19.20 Дэтэктыўны серыял "Нестар Бурма".
21.00 Панарама.
21.50 Спорт-кур'ер.
22.05 Камедыйная меладрама "Салон прыгажосці".
23.50 Відзьма-нявідзьма.

ГРТ

6.00, 9.00, 14.00, 16.50 Навіны.
6.10 Серыял "Пяшчотны яд".
7.10 Мультсеанс.
7.30 Слова пастыра.
7.45 Іграй гармонік, любы!
8.15 "Паскораная дапамога".
8.50 Бібліяманія.
9.10 Смак.
9.30 "Смехапанарама" Яўгена Петрасяна.
10.05 "Вячэра ў чатыры рукі".
11.50 Здароўе.
12.35 Выратавальнікі. Экстранны выклік.
13.05 У свеце жывёл.
13.45 Гісторыя аднаго шэдэўра. Рускі музей.
14.10 "Дзяўчаты з характарам".
15.10 "Дысней-клуб", "Усё пра Мікі Мауса".
15.35 "Тыбет. Там, за аблокамі". Спецрэпартаж.
15.55 Футбол. Чэмпіянат Расіі.
18.00 Закрыццё XXIII Маскоўскага міжнароднага кінафестывалю.
18.55 "Забойная сіла-2", "Па-за гульнёй".
20.00 Час.
20.40 Маст. фільм "Апакаліпсіс сёння".
23.25 Зоркі супраць піратаў.

РАСІЯ

5.00 Музычная камедыя "Мелодыі Верыйскага квартала".
6.30 "Дыялогі пра рыбалку".
6.55 "Тарзан. Гісторыі прыгод".
7.45 "Тэлепузікі".
8.10 "Залаты ключ".
8.30 Маст. фільм "Атэстат сталасці".
10.00 Добрай раніцы, краіна!
10.45 "Сто да аднаго". Тэлегульня.
11.30 Сам сабе рэжысёр.
12.00 Маст. фільм "Згублены свет. Усё ці нічога".
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 Камедыя "Заходзьце, калі ласка, ці Чужым уваход забаронены".
14.40 "Том і Джэры". Мультсерыял.
15.00 "Прэс-клуб".
15.45 "Міжнародная панарама" з Аляксандрам Гурновым.
16.30 "Нацыянальны даход".
17.00 Мая сям'я. "Пікантныя падрабязнасці грамадзянскага шлюбу".
17.55 "Аншлаг".
19.35 "Гарадок".
20.15 "Хто ж гэты Петрасян?"
23.00 Маст. фільм "Акулы".
0.55 Чэмпіянат свету па аўтагонках у класе "Формула-1".

КУЛЬТУРА

9.00 Праграма перадач.
9.05 "Бусляня".
9.30 "Мой цырк".
10.10 Архітэктурная галерэя.
10.25 "Калена Клер". Маст. фільм.
12.10 Вандраванні музыканта.
12.30 Палацавыя тайны. "Асабняк Кельха".
13.00 Залаты п'едэстал. Валянцін і Соф'я Муратавы.
13.30, 21.00 Навіны культуры.
13.45 Тэатральны летапіс XX стагоддзя, Армен Джыгарханян.
14.10 "Самае кароткае пісьмо да маці". Маст. фільм.
15.10 "Смех і гора ля Белага мора". Мультфільм.
16.10 "Вакзал мары".
17.30 Сферы. Міжнародны агляд.
18.10 "Запрашае вялікі..."
18.35 "Леў і Аляксандра". Дак. фільм.
19.25 "Вячэрняя казка".
19.50 Рамантыка раманса.
20.15 Дом акцёра. "Тэатральны марафон".
21.20 "Асабістыя ўспаміны аб вялікім жыцці".
21.25 "Блеф-клуб".
22.05 Валейбол. Сусветная ліга.
23.20 Праграма перадач.

НТБ

6.55 Анонс дня.
7.00, 0.00, 11.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
7.20 Свет прыгод і фантастыкі. "Новыя прыгоды супермена".
8.20 "Раслінная жыццё".
9.20 Крымінал. "Шчырае прызнанне".
9.50 Кватэрнае пытанне.
19,25 "Палундра". Сямейная гульня.
11.25 Вялікія грошы.
12.05 Камедыя "Па сямейных абставінах".
15.30 Дог-шоу "Я і мой сабака".
16.15 "Адзін дзень". Праграма К. Набутава.
16.55 "Ілюзія забойства".
18.40 Баявік "Смяротная зброя-2."
21.50 Камедыя "Курортны раман". Фільм 1-ы. "Пастка для маэстра". 1-я серыя.
23.00 Маст. фільм "Карназаўр-3".

СТБ

6.30 Музычны канал.
7.00 "Неверагодны Халк". Мультсерыял.
7.30 "Хіткліф". Мультсерыял.
8.00 "Сімпсаны".
8.30 Навіны СНД.
9.00 Аўтапанарама.
9.20 Баявік "Шаленства космасу".
11.30 "Як не з гэтага свету". Дак. фільм.
12.30 Навіны "СТБ — 24 гадзіны"., **12.45** "Экзотыка".
13.00 "Рамонт".
13.15 Меладрама "Час жаданняў".
15.15 "Неверагодны Халк". Мультсерыял.
15.45 "Хіткліф". Мультсерыял.
16.15 Музыка на СТБ.
16.30 Аўтапанарама.
16.45 "Добры дзень, доктар".
17.15 Камедыйны баявік "Мае шчаслівыя зоркі-2".
19.30 "Гадзіна пік".
20.30 "Яе звалі Нікіта".
21.30 Баявік "Сутычка".
1.00 Начны музычны канал.

НЯДЗЕЛЯ, 1 ЛІПЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00 Дэтэктыўны серыял "Нестар Бурма".
8.35 "Аграмір".
9.00, 15.00 Навіны.
9.15 "Пакахонтас". Мультсерыял.
9.40 "Адысея каманды Кухто".
10.15 "Усё нармальна, мама!"
10.50 Вялікі сняданак.
11.20 "Славянскаму базару ў Віцебску — 10 гадоў".
12.15 Арсенал.
12.45 Серыял "Магчыма, яны звар'яцелі".
13.20 "25 градусаў на поўдзень".
14.25 "Іншыя афіцыйныя асобы".
14.35 25-ы кадр.
15.15 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.
15.40 Крымінальнае дасье.
16.10 Маст. фільм "Сведка". 1-я і 2-я серыі.
18.50 Планета "АРТ".
19.20 Тэленавігатар.
19.40 Тэлебарометр.
20.00 Рэзананс.
20.50 Спорт-кур'ер.
21.05 Меладрама "Амерыканка".
22.40 Тэлевізійны Дом кіно. XX Міжнародны кінафестываль "Залаты Віцязь".
23.05 Футбол. Чэмпіянат Беларусі.

ГРТ

6.00, 9.00, 14.00, 17.00 Навіны.
6.10 Серыял "Пяшчотны яд".
7.05 Служу Расіі!
7.35 "Дысней-клуб".
8.00 Ранішняя зорка.
8.50 Бібліяманія.
9.10 "Бесталковыя нататкі".
9.30 Пакуль усе дома.
10.10 Маст. фільм "Звальненне на бераг".
11.50 Ранішняя пошта.
12.25 Клуб падарожнікаў.
13.05 "Эх, Сямёнаўна!"
13.45 Скарбы Крамля.
14.10 "Дзяўчаты з характарам".
15.05 "Дысней клуб".
15.35 "Разумніцы і разумнікі".
16.00 Жывая прырода. "Праўда пра птушак".
17.20 "Трывога ў мандарынавым раі".
17.45 Камедыя "Будзьце маім мужам".
19.25 Баявік "Глорыя".
21.30 Часы.
22.50 Легендарны фільм "Геній дзю-до".

РАСІЯ

6.20 Фільм-казка "Каралеўскае паляванне.
7.45 Прагноз надвор'я.
7.50 Рускае лато.
8.40, 17.55 "ТБ Бінга шоу".
9.20 Добрай раніцы, краіна!
10.00 "Аншлаг!"
10.55 "Гарадок".
11.30 Федэрацыя.
12.10 Парламенцкая гадзіна.
13.00 Весткі.
13.20 Дыялогі пра жывёл.
14.05 "Вакол свету".
14.50 "Формула-1".
17.00 Праграма Мікалая Сванідзе "Люстэрка".
18.05 Баявік "Востраў МакКінсі".
20.00 Баявік "Мафія бессмяротная".
21.55 Канцэрт Леаніда Агуціна, Анжалікі Варум і Ал Дзі Міола.
23.40 Маст. фільм "Матор".

КУЛЬТУРА

9.00 Праграма перадач.
9.05 Маст. фільм "Казка пра Цара Салтана".
10.30 Экспедыцыя "Чыж".
10.55 Машына часу.
11.20 Мультфільмы.
11.50 "Бабуліны рэцэпты".
12.05 "Графаман".
12.30 "Занесеныя ветрам". Дак. фільм.
13.30, 21.00 Навіны культуры.
13.45 Тэатральны летапіс XX стагоддзя. Глава 4-я. Заключная.
14.10 "Самае кароткае пісьмо да маці". Маст. фільм.
15.10 "Прыгоды Бураціна". Мультфільм.
16.15 Тым часам.
16.40 Ток-шоу "Наўздагад".
17.05 У свеце танца. "Лебядзінае возера".
18.55 "Вячэрняя казка".
19.25 "Не гаруй!" Маст. фільм.
21.20 Асабістыя ўспаміны аб вялікім жыцці.
21.25 "Таксі". Маст. фільм.
23.20 Праграма перадач.

НТБ

6.55 Анонс дня.
7.00, 9.00, 11.00, 15.00, 18.00 Сёння.
7.20 Свет прыгод і фантастыкі. "Новыя прыгоды Супермена".
8.20 "Жаночы погляд" Аксаны Пушкінай.
9.20 Маст. фільм "Якімі маладымі мы былі".
11.25 Без рэцэпта.
12.00 Камедыя "Прыходзьце заўтра..."
13.50 Надоечы-80.
15.30 Падарожжы натураліста.
16.10 Вялікія бацькі.
16.50 Серыял "Ілюзія забойства".
18.40 Лялькі.
18.55 Маст. фільм "Ідэальны свет".
21.30 Камедыя "Курортны раман". Фільм 1-ы. "Пастка для маэстра" 2-я серыя.
22.45 "Голад" 1-я і 2-я серыі.
23.50 Праграма перадач.

СТБ

6.30 Музычны канал.
7.00 "Неверагодны Халк". Мультсерыял.
7.30 "Хіткліф". Мультсерыял.
8.00 "Гадзіна пік".
9.00 Аўтапанарама.
9.20 Баявік "Мае шчаслівыя зоркі-2".
11.30 "Яе звалі Нікіта".
12.30 Музыка на СТБ.
12.45 "Добры дзень, доктар".
13.15 Камедыя "Бландзінка за вуглом".
15.15 "Неверагодны Халк". Мультсерыял.
15.45 "Хіткліф". Мультсерыял.
16.15 "Кірава, 17".
16.30 "Кінаафіша Мінска".
16.45 "Клуб "Белы папугай".
17.15 Меладрама "Дарагая Клаўдзія".
19.30 Інфармацыйная праграма "168 гадзін Мінска".
20.30 "Сакрэтныя матэрыялы". Тэлесерыял.
21.30 Баявік "Круты і смертаносны".
23.35 Драма "Гоя ў Бардо".
1.50 Начны музычны канал.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-40-63; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання, навукі — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі —36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Ірына КУЛІКОЎСКІХ.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №3381
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 22.6.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.